

Ruimte voor sport in Súdwest-Fryslân

Een vraag-aanbodanalyse van buiten- en binnensportaccommodaties in 2016, 2020 en 2030

Björn Schadenberg

Remco Hoekman

Ruimte voor sport in Súdwest-Fryslân

Een vraag-aanbodanalyse van buiten- en binnensportaccommodaties in 2016, 2020 en 2030

in opdracht van de gemeente Súdwest-Fryslân

Björn Schadenberg
Remco Hoekman

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Onderzoeksvragen	9
1.2 Leeswijzer	9
2. Relevante ontwikkelingen en prognoses	11
2.1 Bevolkingsontwikkeling en -prognose	11
2.2 Leerlingenprognoses	15
2.3 Ontwikkeling sportdeelname	16
2.4 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik	18
2.5 Conclusie	19
3. Voetbal	21
3.1 Uitgangssituatie	21
3.2 Behoeftebepaling	25
3.3 Toekomst	30
3.4 Conclusie	32
4. Andere buitensporten	33
4.1 Atletiek	33
4.2 Hockey	34
4.3 Korfbal	35
4.4 Overig buitensportaanbod	36
4.5 Conclusie	39
5. Binnensport	41
5.1 Huidig aanbod	41
5.2 Huidige en toekomstige vraag	45
5.3 Huidige bezetting	51
5.4 Conclusie	59
Bijlage 1 Oppervlaktes natuurgrastrainingsvelden Súdwest-Fryslân	61
Bijlage 2 Toelichting rekenmodel	63
Bijlage 3 Aantal teams voetbalverenigingen Súdwest-Fryslân	65
Bijlage 4 Afstandsanalyse onderwijslocaties tot binnensportruimtes	67

Managementsamenvatting

Vanwege de recente gemeentelijke herindelingen wenst de gemeente Súdwest-Fryslân over inzichten te beschikken in de huidige en toekomstige behoefte aan sportruimte en hoe dit zich tot het aanbod verhoudt. Deze rapportage maakt duidelijk in hoeverre het aanbod van buiten- en binnensportaccommodaties aansluit bij de behoefte van de inwoners van Súdwest-Fryslân, voor nu en in de toekomst, en kan worden gebruikt om gefundeerde besluiten te nemen over investeringen in de sportruimte.

De verwachting is dat Súdwest-Fryslân de komende vijftien jaar een redelijk stabiel inwoneraantal zal hebben. Het aantal ouderen zal toenemen, waar het aantal jongeren zal afnemen. Jongeren maken, ten opzichte van andere leeftijdsgroepen, relatief veel gebruik van buiten- en binnensportaccommodaties, terwijl ouderen relatief veel gebruikmaken van de openbare ruimte en minder van de traditionele buiten- en binnensportaccommodaties. De georganiseerde binnensport heeft te maken met een teruglopende populariteit, waar het bij de buitensport verschilt naar sporttak. Atletiek, hockey en voetbal krijgen steeds meer leden en korfbal minder.

In Súdwest-Fryslân is sprake van een hoge dichtheid van voetbalaanbod. In elk cluster van de gemeente ligt ten minste één sportpark waar een voetbalvereniging actief is. Op enkele sportparken wordt een tekort aan voetbalruimte geconstateerd. Het tekort op Leeuwarderweg is het meest evident. Er wordt hier zowel een wedstrijd- als trainingsveldtekort waargenomen. Aan de andere kant, wanneer we naar de onafgeronde cijfers kijken, zien we dat op veel sportparken verenigingen ruim in het aantal velden zitten. Hierin liggen mogelijkheden voor eventuele fusies tussen verenigingen waardoor in Súdwest-Fryslân in totaal minder voetbalvelden nodig zijn. De verwachting voor de toekomst is dat de huidige veldbehoefte van de verenigingen nagenoeg gelijk zal blijven. Eventuele opheffing van verenigingen of fusies van verenigingen kunnen logischerwijs van invloed zijn op de specifieke veldbehoefte bij bepaalde verenigingen.

Wanneer naar het andere buitensportaanbod wordt gekeken, is alleen in het hockeyaanbod in Súdwest-Fryslân sprake van knelpunten. De hockeyvereniging Sneeker Mixed Hockey Club beschikt sinds 2012 over een tweede veld, maar is inmiddels dusdanig doorgegroeid dat de behoefte aan een derde veld is ontstaan. De verwachting is dat de behoefte aan een derde veld zal blijven bestaan. Voor atletiek en korfbal is voldoende ruimte aanwezig. Gelet op de huidige grootte van de korfbalverenigingen, de verwachte bevolkingsontwikkeling en de teruglopende populariteit van korfbal, is het goed mogelijk dat de toekomstbestendigheid van de korfbalverenigingen in Súdwest-Fryslân in gevaar komt. Naast de voetbal-, atletiek, hockey- en korfbalaccommodaties kent Súdwest-Fryslân een aanbod van andere buitensportvoorzieningen voor zowel jong als oud (jeu de boulesbanen, kaatsvelden, skeelerbanen, tennisbanen en een wielrenbaan).

Het huidige aanbod aan binnensportaccommodaties is in Súdwest-Fryslân conform de normatieve behoefte. In vergelijking met vergelijkbare gemeenten beschikt de gemeente in totaal over relatief veel binnensportruimte, maar over relatief weinig sporthallen. De behoefte vanuit het (basis- en voortgezet) onderwijs en (georganiseerde) binnensport zal vanwege de veranderingen in de bevolkingssamenstelling in Súdwest-Fryslân naar verwachting in de toekomst niet hoger zijn. Er worden geen structurele knelpunten in de verhuur van binnensportaccommodaties waargenomen. In het winterseizoen, tijdens de piekuren, zijn de sporthallen echter volledig bezet, en kan er nauwelijks extra worden gehuurd. De spreiding van de binnensportruimtes is dusdanig dat vrijwel alle onderwijslocaties in de gemeente één

of meerdere binnensportruimtes binnen 1.000 meter van het schoolgebouw bereikbaar hebben. In het geval dat de afstand tussen de onderwijslocatie en de (dichtstbijzijnde) binnensportruimte te groot is, zorgt de gemeente voor vervoer van de leerlingen van deze onderwijslocaties van de school naar een binnensportruimte.

1. Inleiding

De gemeente Súdwest-Fryslân is in 2011 ontstaan door een fusie van vijf gemeenten (Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel en Wymbritseradiel). In 2014 is de gemeente uitgebreid met een deel van de opgeheven gemeente Boarnsterhim. Vanaf januari 2018 is ook een gedeelte van de gemeente Littenseradiel opgegaan in de gemeente Súdwest-Fryslân. Deze gemeentelijke herindelingen hebben tot gevolg dat de gemeente inmiddels 89 kernen heeft en qua oppervlakte de grootste gemeente van Nederland is.

In het licht van deze veranderingen binnen de gemeente, wenste de gemeente Súdwest-Fryslân in 2017 te beschikken over inzicht in de huidige en toekomstige behoefte aan sportruimte en hoe dit zich verhoudt tot het aanbod. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verschaffen in de afstemming tussen vraag naar en aanbod van buiten- en binnensportaccommodaties in Súdwest-Fryslân, voor nu en in de toekomst. Hiermee kan de gemeente een juiste inschatting maken welke investeringen op het gebied van sport op korte en lange termijn nodig zijn en wat de meest optimale en toekomstbestendige configuratie van sportaccommodaties is. We richten ons in eerste instantie op de buitenaccommodaties voor voetbal, atletiek, hockey en korfbal en op de sporthallen, sportzalen en gymzalen. Dit wordt aangevuld met een inventarisatie van het overige buitensportaanbod in de gemeente¹. Daarnaast is aandacht voor de taakstelling van de gemeente in relatie tot het voorzien in binnensportruimte voor het bewegingsonderwijs.

1.1 Onderzoeksvragen

Buitensport

1. Wat is de huidige normatieve vraag naar velden en banen voor voetbal, atletiek, hockey en korfbal, en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?
2. Wat is de toekomstige (2020 en 2030) normatieve vraag naar velden en banen voor voetbal, atletiek, hockey en korfbal, en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?

Binnensport

- 3a. Wat is de huidige en toekomstige (2020 en 2030) normatieve behoefte aan binnensportruimte, en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?
- 3b. Wat is de huidige bezetting van de binnensportruimte, en hoe verhoudt zich dit tot het antwoord op onderzoeksvraag 3a?
4. Hoe groot zijn de afstanden tussen de onderwijslocaties en de binnensportaccommodaties en waarin zitten hier knelpunten?

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een aantal ontwikkelingen en prognoses die relevant zijn bij sportcapaciteitsvraagstukken beschreven. Hoofdstuk 3 behandelt de vraag-aanbodanalyse van voetbal, waar in hoofdstuk 4 de andere buitensporten aan bod komen. In hoofdstuk 5 wordt de vraag naar

¹ Jeu de boules, kaatsen, skeeleren, tennis en wielrennen.

binnensportruimte vanuit de (georganiseerde) binnensport en het onderwijs behandeld. Elk hoofdstuk eindigt met een korte conclusie.

2. Relevante ontwikkelingen en prognoses

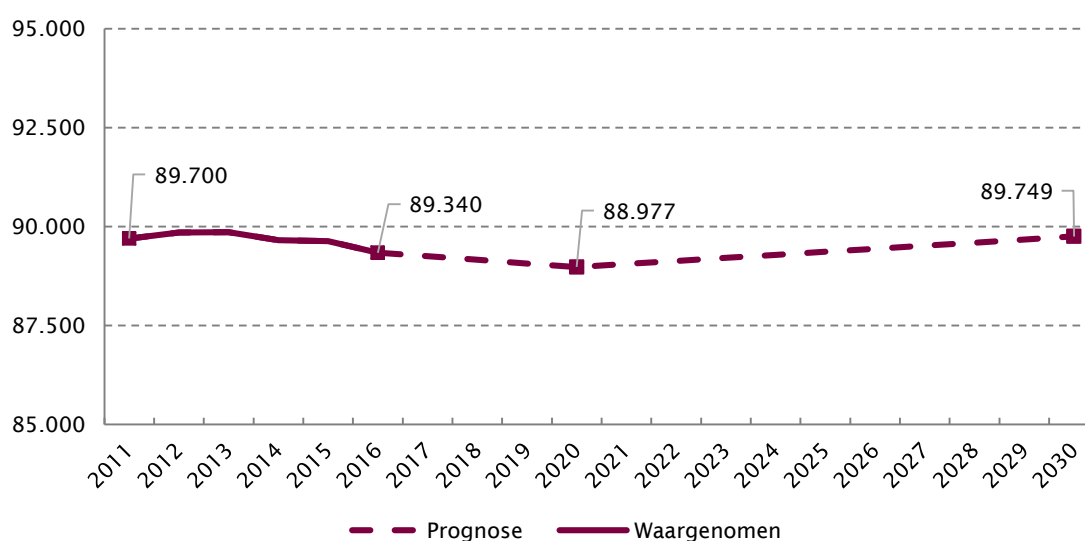
In dit hoofdstuk beschrijven we een aantal ontwikkelingen en prognoses die relevant zijn bij sportcapaciteitsvraagstukken. We behandelen achtereenvolgens de bevolkingsontwikkeling en -prognose van de gemeente Súdwest-Fryslân, de leerlingenprognoses van de scholen in Súdwest-Fryslân, de landelijke ontwikkeling in sportdeelname en de landelijke ontwikkeling in sportaccommodatiegebruik.

2.1 Bevolkingsontwikkeling en -prognose

Gemeente

De bevolkingsomvang van Súdwest-Fryslân is nagenoeg constant gebleven sinds haar ontstaan in 2011 (-0,2% tot en met 2016; figuur 2.1). Hierbij is rekening gehouden met de ontwikkeling van het gebied van Boarnsterhim dat in 2014 onderdeel is geworden van Súdwest-Fryslân en met het gebied van Littenseradiel dat in 2018 onderdeel is geworden van Súdwest-Fryslân². De verwachting is dat het aantal inwoners van Súdwest-Fryslân in de periode tot en met 2030 ongeveer gelijk zal blijven (+0,5% ten opzichte van 2016).

Figuur 2.1 (Verwachte) bevolkingsontwikkeling gemeente Súdwest-Fryslân, 2011-2030

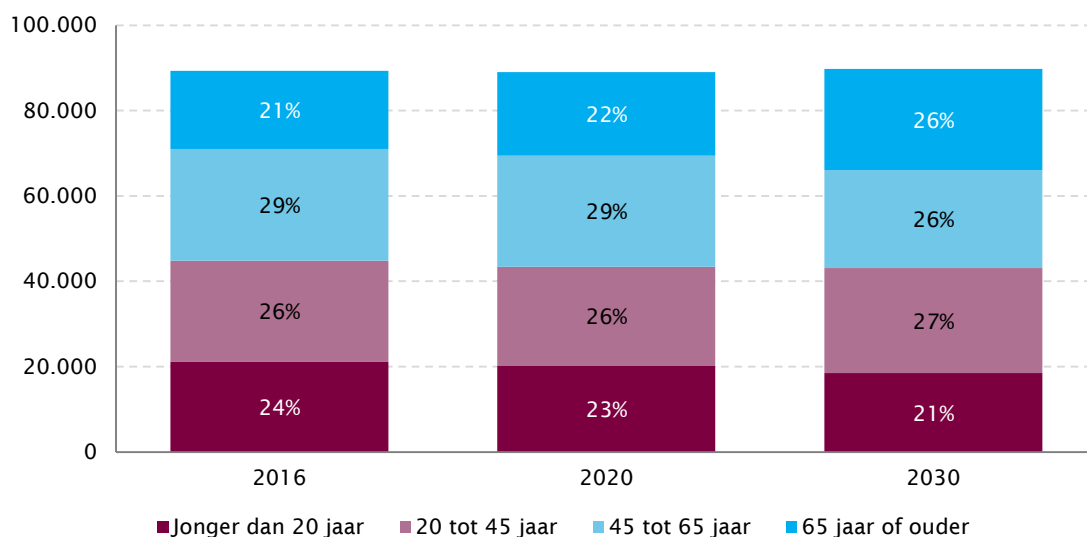
Noot: De cijfers zijn inclusief de gedeeltes van Boarnsterhim en Littenseradiel die deel uit zijn gaan maken van de gemeente Súdwest-Fryslân.

Bron: Gemeente Súdwest-Fryslân 2016, CBS 2016, PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040. Bewerking: Mulier Instituut 2017

² Het aantal inwoners in 2011, 2012 en 2013 van het gebied van Boarnsterhim dat in 2014 onderdeel is geworden van Súdwest-Fryslân is opgeteld bij het aantal inwoners van Súdwest-Fryslân in deze periode. Het aantal inwoners in 2011 tot en met 2016 van het gebied van Littenseradiel dat in 2018 onderdeel is geworden van Súdwest-Fryslân, is opgeteld bij het aantal inwoners van Súdwest-Fryslân in deze periode.

De bevolking in Súdwest-Fryslân bestaat voor het grootste deel uit 45- tot 65-jarigen (figuur 2.2). Het aantal inwoners in de leeftijdsklassen jonger dan 20 jaar, en van 45 tot 65 jaar, zal naar verwachting in 2020 en 2030 lager zijn, terwijl het aantal inwoners van 65 jaar of ouder (relatief) fors hoger zal zijn (+30%).

Figuur 2.2 (Verwachte) bevolkingssamenstelling gemeente Súdwest-Fryslân, naar leeftijdsklassen, 2016, 2020 en 2030

Noot: De cijfers zijn inclusief het gedeelte van Littenseradiel dat deel is gaan uitmaken van Súdwest-Fryslân.

Bron: Gemeente Súdwest-Fryslân 2016, CBS 2016, PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040. Bewerking: Mulier Instituut 2017

Clusters

Súdwest-Fryslân bestaat uit tien clusters, te weten: Rond Bolsward, Bolsward, Heeg-Woudsend, Koudum-Stavoren, Littenseradiel, Makkum, Scharnegoutum, Rond Sneek, Sneek, Witmarsum-Arum en Workum-Hindeloopen (kaart 2.1). Van deze clusters is Sneek veruit het grootst met bijna 33.000 inwoners, gevolgd door Bolsward met ruim 10.000 inwoners (tabel 2.1).

Het aandeel 65-plussers is in Koudum-Stavoren relatief het hoogst (figuur 2.3). Bijna een kwart van de inwoners van dit cluster is 65 jaar of ouder. In Scharnegoutum wonen relatief de minste 65-plussers (16%). In Rond Bolsward wonen relatief de meeste jongeren (jonger dan 20 jaar; 27%) en in Koudum-Stavoren relatief de minste (22%). Er zullen in 2020 en 2030 in elk cluster (relatief) meer 65-plussers wonen dan in 2016.

Kaart 2.1 Clusters gemeente Súdwest-Fryslân

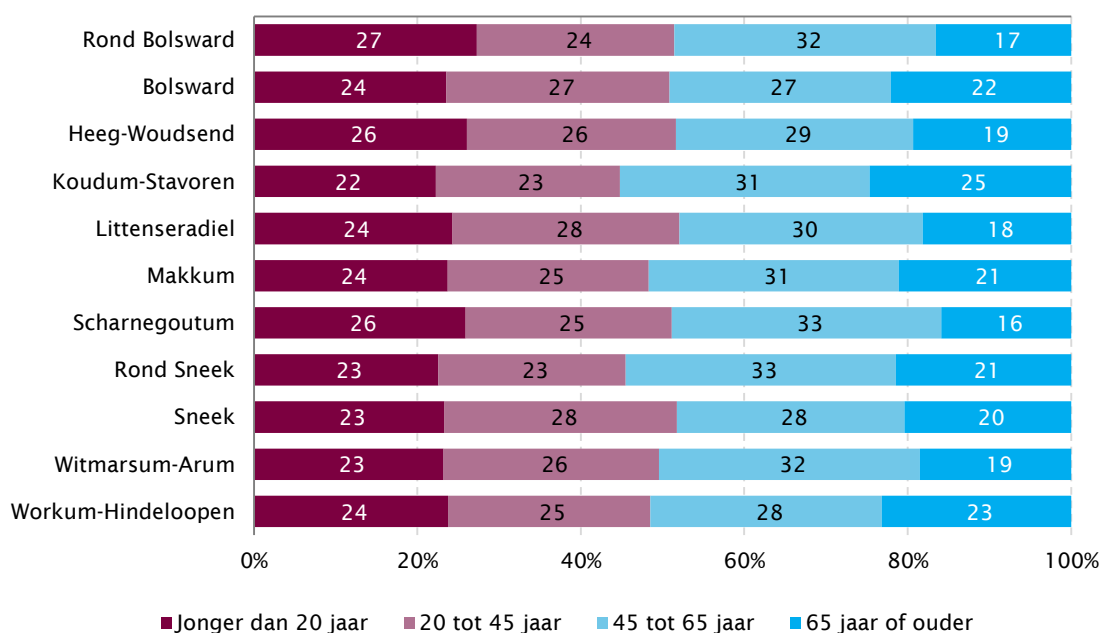
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut, 2017

Tabel 2.1 Verwachte bevolkingsontwikkeling gemeente Súdwest-Fryslân, per cluster, 2016-2030

	2016	2020	2030		2016	2020	2030
Rond Bolsward	3.197	3.166	3.119	Scharnegoutum	3.950	3.891	3.835
<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-1,0%	-2,4%	<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-1,5%	-2,9%
Bolsward	10.161	10.137	10.389	Rond Sneek	6.329	6.317	6.286
<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,2%	+2,2%	<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,2%	-0,7%
Heeg-Woudsend	5.906	5.850	5.827	Sneek	32.825	32.722	33.305
<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-1,0%	-1,3%	<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,3%	+1,5%
Koudum-Stavoren	5.403	5.407	5.486	Witmarsum-Arum	4.835	4.808	4.837
<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		+0,1%	+1,5%	<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,5%	+0,0%
Littenseradiel	5.290	5.288	5.138	Workum-Hindeloopen	6.451	6.430	6.558
<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,0%	-2,9%	<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,3%	+1,7%
Makkum	4.993	4.960	4.969				
<i>Ontwikkeling t.o.v. 2016</i>		-0,7%	-0,5%				

Bron: Gemeente Súdwest-Fryslân 2016, CBS 2016, PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040. Bewerking: Mulier Instituut 2017

Figuur 2.3 Bevolkingsamenstelling gemeente Súdwest-Fryslân, per cluster, naar leeftijdsklassen, in percentages, 2016

Bron: Gemeente Súdwest-Fryslân 2016, CBS 2016. Bewerking: Mulier Instituut 2017

2.2 Leerlingenprognoses

Gemeenten hebben een wettelijke taakstelling in het voorzien van sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Hoeveel sportruimtes hiervoor nodig zijn, is afhankelijk van het aantal scholen in de gemeente en het aantal leerlingen (groepen) waaraan deze scholen bewegingsonderwijs geven. In totaal volgden in 2016 bijna 14.000 leerlingen onderwijs op de scholen gelegen in Súdwest-Fryslân. Het totaalaantal leerlingen, op alle type scholen, zal naar verwachting in 2020 en 2030 lager zijn dan in 2016. De afname in 2020 (ten opzichte van 2016) wordt geschat op negen procent, in 2030 (ten opzichte van 2016) op 24 procent. Elk cluster in de gemeente zal in 2030 naar verwachting minder leerlingen hebben dan in 2016 (tabel 2.2).

Tabel 2.2 (Verwachte) aantal leerlingen Súdwest-Fryslân, naar onderwijstype, 2016-2030

	Absolute leerlingenaantallen			Ontwikkeling 2016-2030 (in %)
	2016	2020	2030	
Rond Bolsward	220	210	210	-5
BO	220	210	210	-5
Bolsward	2.410	2.270	1.890	-22
BO	980	910	860	-12
VO	1.440	1.370	1.020	-29
Heeg-Woudsend	580	520	420	-28
BO	580	520	420	-28
Koudum-Stavoren	760	660	580	-24
BO	510	420	400	-22
VO	250	240	180	-29
Littenseradiel [^]	[^] 460	[^] 480	[^] 450	-1
BO	[^] 460	[^] 480	[^] 450	-1
Makkum	360	330	310	-14
BO	360	330	310	-14
Scharnegoutum	360	300	280	-23
BO	360	300	280	-23
Rond Sneek	520	420	400	-22
BO	520	420	400	-22
Sneek	7.700	7.090	5.670	-26
BO	2.840	2.650	2.280	-20
VO	4.250	3.880	2.920	-31
SO	610	550	460	-25
Witmarsum-Arum	410	350	310	-24
BO	410	350	310	-24
Workum-Hindeloopen	620	510	410	-34
BO	620	510	410	-34
Gemeentetotaal	14.400	13.140	10.920	-24
BO	7.850	7.100	6.340	-19
VO	5.940	5.480	4.120	-31
SO	610	550	460	-25

[^] Betreffen de scholen die in 2016 in het gebied van de gemeente Littenseradiel lagen dat begin 2018 onderdeel is geworden van de gemeente Súdwest-Fryslân. De geprognoteerde leerlingenaantallen moeten nog worden vastgesteld. Bron: Planning Verband Groningen BV 2016, bewerking: Mulier Instituut 2017

2.3 Ontwikkeling sportdeelname

Om goede voorspellingen over de behoefte aan sportruimte te kunnen doen, bezien we welke trendmatige ontwikkelingen in de sport(deelname) we kunnen identificeren en hoe deze ontwikkelingen uitwerken op het gebruik van buiten- en binnensportaccommodaties in de toekomst.

Landelijk

In de afgelopen zestien jaar viel te zien dat de sportdeelname in Nederland na een periode van groei inmiddels constant is. Het landelijke sportdeelnamecijfer is stabiel en ligt rond de 65 procent, evenals de mate waarin de Nederlander lid is van een sportvereniging (circa 31%). De ledentallen van de sportbonden zijn de afgelopen jaren zeker niet stabiel.

Binnensport

De grootste sportbond waarvan de activiteiten grotendeels in een binnensportruimte plaatsvinden is de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (ruim 300.000 leden); een van de kleinste is de Nederlandse Tafeltennisbond (bijna 28.000 leden). De algemene trend bij de binnensportbonden de afgelopen jaren is er één van teruglopende ledenaantallen (figuur 2.4). Met uitzondering van de basketbalbond en de gymnastiekunie³, hebben de grootste binnensportbonden sinds 2000 een terugloop in ledenaantallen meegemaakt.

Figuur 2.4 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse binnensportbonden in de periode 2000-2016 (met 2000 als uitgangsjaar)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2017 (bewerking: Mulier Instituut).

Buitensport

De voetbalbond KNVB is de grootste sportbond met ruim 1,2 miljoen leden; het aantal leden is tussen 2000 en 2016 met een vijfde toegenomen. Ondanks een afname van achttien procent van het

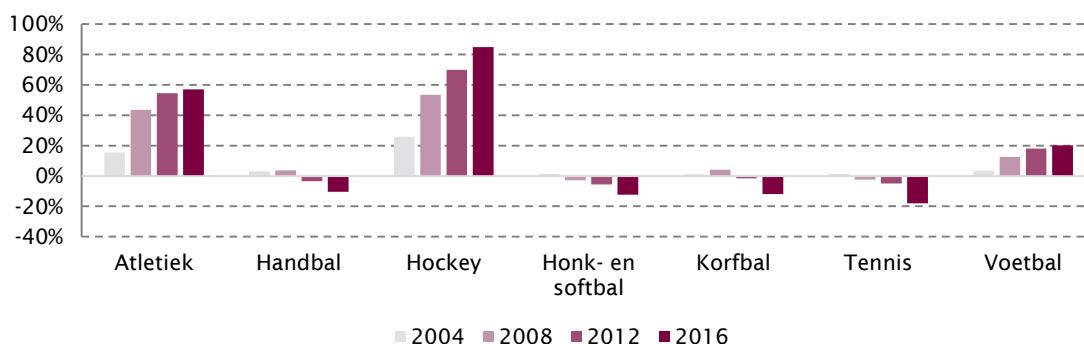
³ De KNGU laat in 2015 een grote stijging (+62.000) van het aantal lidmaatschappen zien. Deze sportbond heeft jaarlijks een groot verloop. Veel mensen sluiten zich per jaar aan, ongeveer even veel mensen zeggen per jaar hun lidmaatschap op. Omdat de KNGU voorheen één keer per jaar de contributie inde, was niet goed duidelijk wie er in een jaar lid zijn geweest. In een aantal gevallen hadden mensen binnen het jaar hun lidmaatschap weer opgezegd, waardoor deze mensen niet in beeld waren. De KNGU is gaan werken met kwartaalfacturatie, waardoor ook deze mensen nu in beeld zijn. Dit veroorzaakt het hogere aantal lidmaatschappen over 2015. Bron: NOC*NSF ledentalrapportage 2015.

ledenbestand is de tennisbond KNLTB met 580.000 leden alsnog de tweede buitensportbond van Nederland. De Atletiekunie (140.000 leden in 2016) en de hockeybond KNHB (250.000 leden in 2016) hebben beiden sinds 2000 een forse en structurele groei in ledentallen meegemaakt. In dezelfde periode is het aantal leden aangesloten bij de korfbalbond KNKV met twaalf procent afgenomen (85.000 leden in 2016). Ondanks een tussentijdse groei heeft de honk- en softbalbond KNBSB in 2016 ongeveer evenveel leden als in 2000 (circa 21.000). In 2016 is de honkbalvereniging in Sneek (White Cats) opgeheven wegens het gebrek aan voldoende leden.

De groei van de hockeybond is voornamelijk toe te schrijven aan een toename van het aantal junioren, met name het aantal meisjes. Ook van de voetbalbond is vooral de jeugdafdeling toegenomen; absoluut gezien is het aantal jongens het meest toegenomen, relatief gezien het aantal meisjes (een toename van 62 procent). De toename van het aantal leden van de Atletiekunie betreft voornamelijk vrouwen. De terugloop in ledenaantallen bij de tennisbond heeft bij alle (leeftijds)categorieën plaatsgevonden; die van de korfbalbond vooral bij de junioren, met name het aantal jongens.

Figuur 2.5 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse buitensportbonden in de periode 2000-2016 (met 2000 als uitgangsjaar) (in procenten)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2017 (bewerking: Mulier Instituut).

Het is niet gezegd dat de ontwikkeling van de laatste zestien jaar bij de binnen- en buitensportbonden een-op-een toepasbaar is op de zestien jaar die gaan komen. Echter, het ligt niet in de lijn der verwachting dat de sporten die de afgelopen jaren consequent met een grote toename te maken hebben gehad, in hetzelfde tempo blijven doorgroeien. Evenmin zullen sporten die een fors aandeel aan leden zagen verdwijnen, in dezelfde mate blijven slinken op weg naar volledige verdwijning. Daarnaast heeft bovenstaande analyse alleen betrekking op de ledentallen van de sportbonden. Informele of recreatieve sportgroepen, zoals een vriendenclub die eens in de zoveel tijd in een zaal badminton of volleybalt buiten de badminton- of volleybalbond om, blijven hiermee buiten zicht.

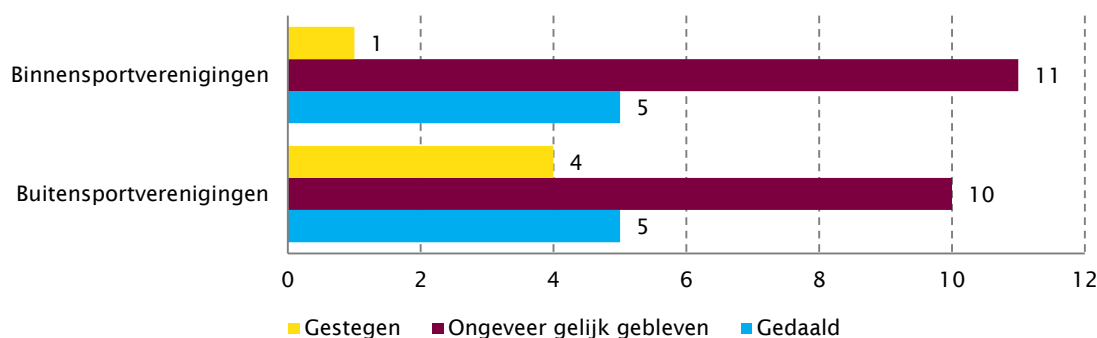
Een andere ontwikkeling die van belang is bij het gebruik van accommodaties is het gebruik van binnensportaccommodaties in de wintermaanden door 'veldsporten'. Met name hockey en voetbal maken in de winter steeds meer gebruik van sporthallen voor trainingen en/of wedstrijden. Dit leidt vaak tot topdrukke in de hallen in deze periode. Omdat de hockeybond ook nog de snelst groeiende

sport is⁴, is dit een belangrijke ontwikkeling voor de benodigde sportruimte. Daarnaast zijn er andere buitensporten die, naast de velden en banen buiten, graag gebruikmaken van (speciale) binnensportaccommodaties om te trainen, zoals atletiek.

Súdwest-Fryslân

De gemeente Súdwest-Fryslân ziet de geschetste landelijke ontwikkelingen in grote lijnen terug bij de ontwikkelingen van de eigen sportverenigingen. In 2016 heeft het Mulier Instituut, in samenwerking met het Fries Sociaal Planbureau en Sport Fryslân, een Friese verenigingsmonitor uitgevoerd. 36 sportverenigingen gevestigd in Súdwest-Fryslân hebben de monitor ingevuld. Het merendeel van deze 36 verenigingen heeft in de monitor aangegeven dat het ledenaantal de afgelopen seizoenen redelijk stabiel is gebleven (figuur 2.6). Ook voor de toekomst verwacht het merendeel van de verenigingen in Súdwest-Fryslân dat het ledenaantal ongeveer gelijk zal blijven. Slechts een enkele vereniging verwacht te groeien.

Figuur 2.6 Recente ledenontwikkeling sportverenigingen Súdwest-Fryslân, naar type, in absolute aantallen

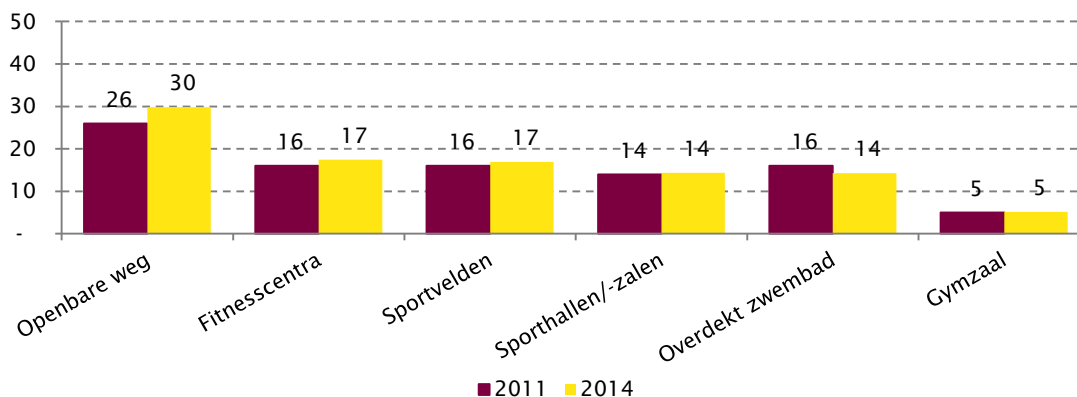
Bron: Friese Sportverenigingsmonitor 2016

2.4 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik

De openbare weg wordt door alle Nederlanders (6-79 jaar) voor sportbeoefening het meest gebruikt (figuur 2.7). Ongeveer een derde van de bevolking (30%) heeft in 2014 voor de sportbeoefening gebruikgemaakt van de openbare weg. Voor fitnesscentra en sportvelden geldt dat 17 procent van de bevolking hiervan in 2014 gebruikgemaakt heeft. Gevolgd door de sporthallen en -zalen en overdekte zwembaden (14%). De gymzalen zijn beduidend minder als sportaccommodatie door de bevolking gebruikt (5%). In vergelijking met 2011 valt op dat het gebruik van de openbare weg is toegenomen (26% in 2011), en dat het gebruik van overdekte zwembaden is afgenomen (16% in 2011). Het gebruik van sportvelden lijkt licht te zijn toegenomen, terwijl het gebruik van sporthallen, sportzalen en gymzalen gelijk is gebleven.

⁴ De hockeybond KNHB telde in 2016 ruim 250.000 leden; een toename van meer dan 100.000 leden t.o.v. 2000.

Figuur 2.7 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening, 2011 en 2014, bevolking Nederland 6-79 jaar (in procenten)

Bron: OBiN 2010-2011 en 2013-2014, bewerking: Mulier Instituut 2016

Wanneer we op basis van landelijke gegevens kijken naar welke leeftijdsklassen de voornaamste gebruikers zijn van sporthallen en -zalen en gymzalen (tabel 2.3), dan zien we dat het gebruik afneemt als de leeftijd stijgt. We zien verder dat een groot deel van de inwoners tussen 6 en 17 jaar gebruikmaakt van sportvelden.

Tabel 2.3 Gebruik sportaccommodaties 2014, naar leeftijdsklasse, percentage van de Nederlandse bevolking

	Gebruik sportvelden	Gebruik sporthal/-zaal	Gebruik gymzaal*	Gebruik openbare weg
6-79 jaar	17	14	5	30
6-11 jaar	45	32	15	12
12-17 jaar	43	34	14	24
18-24 jaar	23	25	7	31
25-34 jaar	17	15	3	39
35-49 jaar	12	10	3	35
50-64 jaar	8	7	2	33
65-79 jaar	7	6	3	21

Bron: OBiN 2013-2014

*Exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs

2.5 Conclusie

De verwachting is dat Súdwest-Fryslân in de periode tot en met 2030 een redelijk stabiel inwoneraantal zal hebben. De bevolkingssamenstelling naar leeftijd zal wel veranderen. Het aantal 65-plussers zal naar verwachting met ruim 5.000 inwoners toenemen, terwijl het aantal inwoners in de andere leeftijdsgroepen zal afnemen. Jongeren maken, ten opzichte van andere leeftijdsgroepen, relatief veel gebruik van buiten- en binnensportaccommodaties, terwijl ouderen relatief veel gebruikmaken van de openbare ruimte. Zij zijn over het algemeen minder geïnteresseerd in verenigingssporten, die veelal in competitieverband (in een buiten- of binnensportaccommodatie) worden beoefend. Behalve dat ouderen (relatief) veel gebruikmaken van de openbare ruimte, zien we dat de openbare ruimte over het

algemeen steeds meer voor sport- en beweggedrag wordt gebruikt. Deze ontwikkeling is (deels) ten koste gegaan van het gebruik van de traditionele buiten- en binnensportaccommodaties. Met name de georganiseerde binnensport heeft met een teruglopende populariteit te maken, waardoor dit type accommodaties minder worden gebruikt. De meeste scholen in Súdwest-Fryslân krijgen te maken met (een verdere) daling van de leerlingenaantallen. In hoeverre dit zijn weerslag zal hebben op de ruimtebehoefte voor het bewegingsonderwijs, is afhankelijk van de ontwikkelingen op het gebied van het bewegingsonderwijs (mogelijke verruiming van het wekelijks aantal klokuren) en de gevolgen van de dalende aantallen op het toekomstig aantal en spreiding van de onderwijslocaties (sluitingen en/of fusies).

3. Voetbal

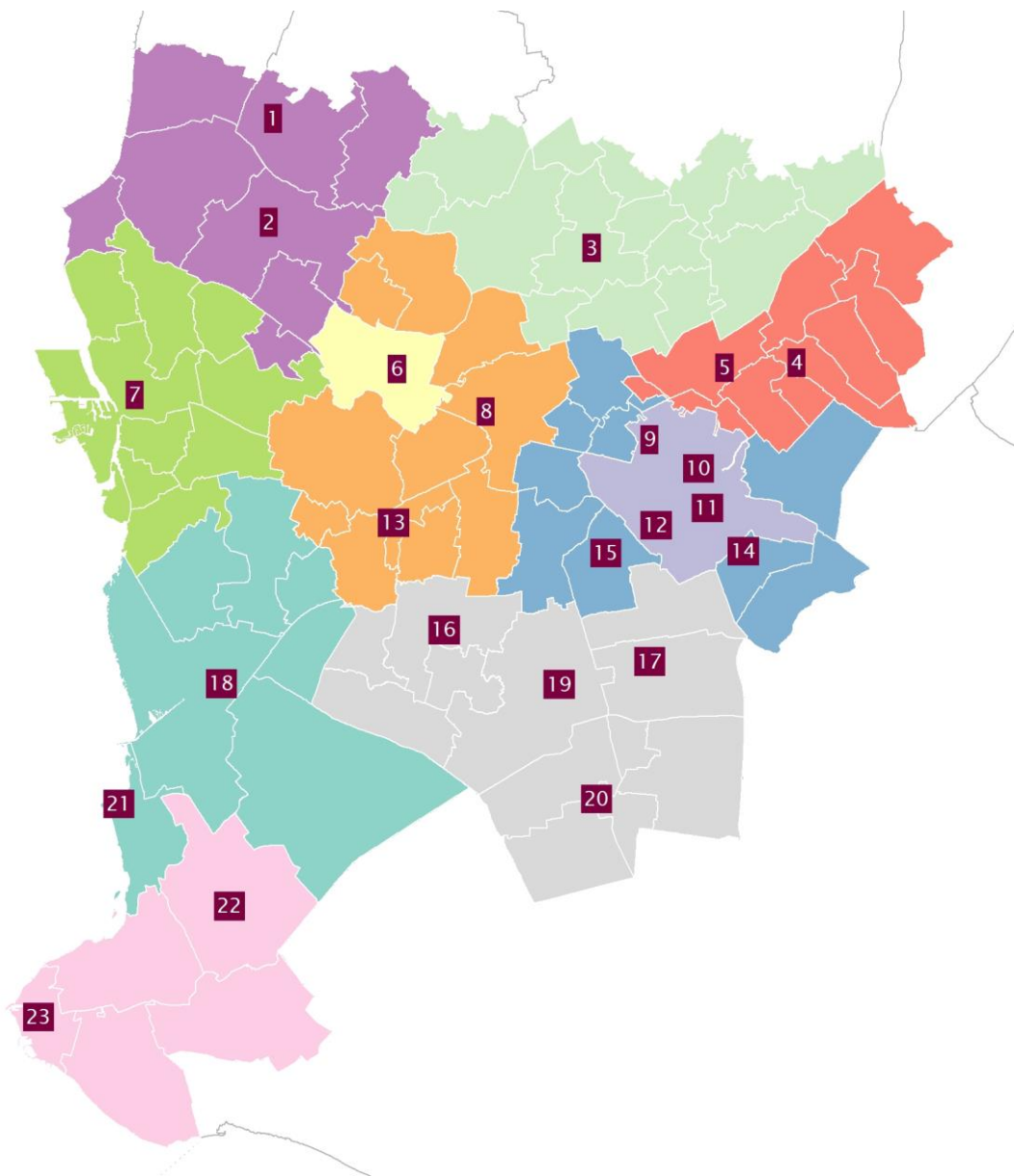
3.1 Uitgangssituatie

In Súdwest-Fryslân liggen 23 sportparken. Elk cluster in de gemeente beschikt over tenminste één sportpark. Sneek beschikt met vijf sportparken over de meeste sportparken (kaart 3.1). Op sportpark De Lege Geaen in Sijbrandaburen na, is op elk sportpark voetbalaanbod aanwezig. Twee verenigingen in Sneek - VV Black Boys en VV Waterpoort Boys - delen de voetbalvelden op Schuttersveld. In totaal liggen in Súdwest-Fryslân 40 natuurgras-⁵, acht WETRA- en elf kunstgrasvelden (tabel 3.1).

De natuurgrastrainingsvelden in Súdwest-Fryslân hebben veelal een afwijkende veldafmeting. Bij voorkeur beschikt een vereniging over een volwaardig (verlicht) trainingsveld met de afmetingen van een wedstrijdveld (minimaal 100 bij 64 meter). Op een volwaardig veld komt de oefenstof volledig tot zijn recht en kunnen wedstrijd situaties worden nagebootst. In bijlage 1 zijn de oppervlaktes van de natuurgrastrainingsvelden weergegeven. Bij de vraag-aanbodanalyse zal worden gerekend met de aantallen die in tabel 3.1 zijn opgenomen.

⁵ Niet alle natuurgrasvelden voldoen aan de minimale afmetingseisen van de KNVB (100 bij 64 meter). Zie bijlage 1 voor de oppervlaktes van de afwijkende natuurgrasvelden.

Kaart 3.1 Sportparken Súdwest-Fryslân, 2018

1) De Bining (Arum)	13) Blauwhuis (Blauwhuis)
2) It Fliet (Witmarsum)	14) De Bou (Oppenhuizen)
3) Skoalleseize (Easterlein)	15) De Utherne (Ijlst)
4) De Lege Geaen (Sijbrandaburen)	16) It Joo (Oudega)
5) De Kromme Tille (Scharnegoutum)	17) Jutrijp-Hommerts (Hommerts)
6) Het Bolwerk (Bolsward)	18) De Rolpeal (Workum)
7) De Braak (Makkum)	19) Heeg (Heeg)
8) Zweitse Huitema (Nijland)	20) De Spil (Woudsend)
9) Schuttersveld (Sneek)	21) De Meenskar (Hindeloopen)
10) Leeuwarderweg (Sneek)	22) De Sanddobbe (Koudum)
11) Zuidersportpark (Sneek)	23) De Ribbe (Stavoren)
12) Tinga (Sneek)	

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut, 2017

Tabel 3.1 Aantal voetbalvelden Súdwest-Fryslân, 2017

Verenigingsinformatie				Natuurgras		WETRA	Kunst-gras
Cluster	Plaats	Sportpark	Vereniging	Train.	Wed.		
RB	Nijland	Zweitse Huitema	VV Nijland	0,5	1,0	1,0	-
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	VV Blauwhuis	0,5	1,0	-	-
B	Bolsward	Het Bolwerk	SC Bolsward	1,5	[^] 2,5	1,0	[^] 1,5
HW	Woudsend	De Spil	VV Woudsend	-	1,0	1,0	-
HW	Heeg	Heeg	VV Heeg	-	1,0	1,0	-
HW	Oudega	It Joo	VV Oudega	0,5	1,0	-	-
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	HJSC	0,5	1,0	-	-
KS	Stavoren	De Ribbe	QVC	0,5	2,0	-	-
KS	Koudum	De Sanddobbe	Oeverzwaluwen	0,5	1,0	1,0	-
L	Easterein	Skoalleseize	S.D.S.	0,5	2,0	-	1,0
M	Makkum	De Braak	VV Makkum	0,5	1,0	-	1,0
SG	Scharnegoutum	De Kromme Tille	VV Scharnegoutum '70	1,0	2,0	-	-
RS	IJlst	De Utherne	IJ.V.C.	0,5	1,0	-	1,0
RS	Oppenhuizen	De Bou	Top `63	-	1,0	1,0	-
S	Sneek	Leeuwarderweg	LSC 1890	0,5	2,0	-	1,0
S	Sneek	Schuttersveld ®	VV Black Boys & VV Waterpoort Boys	-	1,0	1,0	-
S	Sneek	Tinga	Sneek Wit Zwart	-	2,0	-	2,0
S	Sneek	Zuidersportpark	O.N.S.	0,5	2,0	1,0	1,0
WA	Arum	De Bining	VV Arum	-	1,0	-	[^] 0,5
WA	Witmarsum	It Fliet	SV Mulier	1,0	1,0	-	1,0
WH	Hindeloopen	De Meenskar	SV Hielpen	0,5	1,0	-	-
WH	Workum	De Rolpeal	VV Workum	-	2,0	-	1,0
<i>Súdwest-Fryslân</i>				<i>9,5</i>	<i>30,5</i>	<i>8,0</i>	<i>11</i>

Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel, M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen. Noot: De natuurgrastrainingsvelden in Súdwest-Fryslân hebben afwijkende afmetingen ten opzichte van de minimale afmetingseisen van de KNVB (100 bij 64 meter). Zie bijlage 1 voor de oppervlakten van de natuurgrastrainingsvelden. [^] Het halve veld betreft een pupillenveld. ® De voetbalverenigingen actief op het Schuttersveld maken (in de winter) ook gebruik van het korfbalveld aanwezig op het sportpark. De korfbalvereniging (De Waterpoort) is dan bezig met het zaalseizoen. Dit veld is niet meegenomen bij de vraag-aanbodanalyse voor voetbal.

Bij de 23 voetbalverenigingen zijn in het seizoen 2016/2017 in totaal 417 teams in een zaterdag- of zondagcompetitie ingeschreven. 22 van deze teams, verdeeld over zes verenigingen, zijn ingeschreven in een zondagcompetitie. De 417 teams vertalen zich naar 263,4 normteams⁶ (tabel 3.2).

⁶ Kleinere teams worden met behulp van bespelingsnormen 'teruggerekend' naar het equivalent van een volledig seniorenteam, te weten normteams. Zie bijlage 2 voor een verdere toelichting.

Tabel 3.2 Aantal weekendvoetbalteams in Súdwest-Fryslân, 2016/2017

	Seizoen 2016/2017
Totaal aantal teams (zaterdag en zondag)	417
Totaal aantal normteams	263,4
<i>Aantal normteams zaterdag</i>	<i>240,4 (91%)</i>
<i>Aantal normteams zondag</i>	<i>22,0 (8%)</i>

In tabel 3.3 is weergegeven hoeveel (norm)teams op een sportpark actief zijn. S.C. Bolsward (in Bolsward) is de grootste voetbalvereniging met 57 teams, gevolgd door LSC 1890 en Sneek Wit Zwart (beiden Sneek), met respectievelijk 49 en 48 teams. In bijlage 3 is een overzicht van het aantal teams per (leeftijds)categorie per vereniging opgenomen.

Tabel 3.3 Aantal weekend(norm)teams voetbalverenigingen in Súdwest-Fryslân, 2016/2017

Cluster	Plaats	Sportpark	Aantal teams	Aantal normteams
RB	Nijland	Zweitse Huitema	7	5,1
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	4	2,6
B	Bolsward	Het Bolwerk	57	34,7
HW	Woudsend	De Spil	10	6,2
HW	Heeg	Heeg	12	7,2
HW	Oudega	It Joo	8	5,4
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	8	6,1
KS	Stavoren	De Ribbe	14	9,4
KS	Koudum	De Sanddobbe	14	8,8
L	Easterein	Skoalleseize	24	14,5
M	Makkum	De Braak	17	10,8
SG	Scharnegoutum	De Kromme Tille	18	10,6
RS	Ijlst	De Utherne	18	10,8
RS	Oppenhuizen	De Bou	8	5,2
S	Sneek	Leeuwarderweg	49	30,3
S	Sneek	Schuttersveld	15	12,2
S	Sneek	Tinga	48	31,8
S	Sneek	Zuidersportpark	29	20,0
WA	Arum	De Bining	12	6,7
WA	Witmarsum	It Fliet	16	9,0
WH	Hindeloopen	De Meenskar	5	3,0
WH	Workum	De Rolpeal	24	13,3
<i>Súdwest-Fryslân</i>			<i>417</i>	<i>263,4</i>

Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel (SWF), M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen.

3.2 Behoeftebepaling

Huidige behoefte

De hieronder gepresenteerde wedstrijd- en trainingsveldenbehoefte voor voetbal moet als een *richtlijn* worden gezien. De behoefte is bepaald aan de hand van de richtlijn die is overeengekomen tussen de KNVB en VNG en als zodanig is opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties⁷. In bijlage 2 is meer informatie over deze richtlijn te vinden.

Wedstrijdvelden

In tabel 3.4 is per sportpark het benodigd aantal wedstrijdvelden op basis van de cultuurtechnische en organisatorische veldbehoefte weergegeven. Op één sportpark na, is overal de organisatorische behoefte groter dan of gelijk aan de cultuurtechnische behoefte. Dit is het gevolg van de sterke clustering van de teams op één wedstrijddag. Daarnaast is een indicatie van het aantal wedstrijduren (per veld) op jaarbasis weergegeven. Doorgaans ligt in de praktijk het werkelijke gebruik hoger dan deze indicatie. Een natuurgraswedstrijdveld heeft een maximale belastbaarheid van circa 250 uur. De restcapaciteit zou kunnen worden ingevuld door toernooien, vriendschappelijke wedstrijden of multifunctioneel gebruik.

⁷ Het amateurvoetbal is vanaf het seizoen 2017/2018 gestart met nieuwe wedstrijdvormen voor pupillenvoetballers. De KNVB heeft eind 2017 een nieuwe richtlijn voor de bepaling van de veldbehoefte o.b.v. de nieuwe indeling geïntroduceerd. Deze richtlijn is (nog) niet opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties. Ten tijde van het schrijven van dit rapport was de nieuwe KNVB-richtlijn nog niet beschikbaar, waardoor hier alleen met de richtlijnen uit het Handboek Sportaccommodaties is gewerkt.

Tabel 3.4 Wedstrijdveldbehoefte voetbalverenigingen Súdwest-Fryslân, 2016/2017

Verenigingsinformatie			Wedstrijdveld behoefte		Indicatie wedstrijduren		Wedstrijdveldaanbod ^b	Overschot (+)/tekort (-)
Cluster	Plaats	Sportpark	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld ^a		
RB	Nijland	Zweitse Huitema	0,8 (1)	0,7 (1)	140	140	2,0	+1,0
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	0,3 (1)	0,3 (1)	70	70	1,0	-
B	Bolsward	Het Bolwerk	5,4 (6)	4,5 (5)	980	163	^c 5,0	-1,0
HW	Woudsend	De Spil	1,0 (2)	0,9 (1)	180	90	2,0	-
HW	Heeg	Heeg	1,2 (2)	1,0 (1)	200	100	2,0	-
Hw	Oudega	It Joo	0,9 (1)	0,8 (1)	160	160	1,0	-
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	1,0 (1)	0,9 (1)	170	170	1,0	-
KS	Stavoren	De Ribbe	1,6 (2)	1,3 (2)	270	135	2,0	-
KS	Koudum	De Sanddobbe	1,4 (2)	1,3 (2)	240	120	2,0	-
L	Easterein	Skoalleseize	2,4 (3)	2,1 (2)	410	137	3,0	-
M	Makkum	De Braak	1,8 (2)	1,5 (2)	310	155	2,0	-
SG	Scharnegoutum	De Kromme Tille	1,8 (2)	1,5 (2)	300	150	2,0	-
RS	Ijlst	De Utherne	1,8 (2)	1,5 (2)	310	155	2,0	-
RS	Oppenhuizen	De Bou	0,8 (1)	0,7 (1)	150	150	2,0	+1,0
S	Sneek	Leeuwarderweg	4,1 (5)	3,5 (4)	830	166	3,0	-2,0
S	Sneek	Schuttersveld	1,3 (2)	1,4 (2)	340	170	2,0	-
S	Sneek	Tinga	4,1 (5)	3,5 (4)	860	172	4,0	-1,0
S	Sneek	Zuidersportpark	3,3 (4)	2,9 (3)	560	140	4,0	-
WA	Arum	De Bining ^d	1,1 (2)	1,0 (1)	180	90	1,5	-0,5
WA	Witmarsum	It Fliet	1,4 (2)	1,3 (2)	240	120	2,0	-
WH	Hindeloopen	De Meenskar	0,4 (1)	0,4 (1)	80	80	1,0	-
WH	Workum	De Rolpeal	2,2 (3)	1,9 (2)	370	123	3,0	-

^a Op basis van het berekend benodigd aantal velden, niet de aanwezige wedstrijdvelden.

^b Het wedstrijdveldaanbod bestaat uit de natuurgraswedstrijdvelden, de WETRA-velden en de kunstgrasvelden.

^c Waarvan een pupillennatuurgrasveld en een pupillenkunstgrasveld.

^d De behoefte wordt afgerond op hele velden, waardoor voor De Bining een tekort ontstaat. Het aanwezige aanbod (een pupillenveld en een natuurgraswedstrijdveld) biedt echter in de praktijk voldoende wedstrijdcapaciteit.

Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel (SWF), M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen.

Trainingsvelden

In tabel 3.5 staan de indicaties van het totaal aantal trainingsuren die de verenigingen op jaarbasis per sportpark maken. Doorgaans zien we in de praktijk dat het werkelijk aantal trainingsuren van de verenigingen hoger uitvalt. Hoeveel velden voor de trainingsuren nodig zijn, is afhankelijk van het soort velden en de organisatorische beperkingen bij de vereniging. Een kunstgrasveld kan meer worden belast dan een natuurgrasveld en de ene vereniging kan eerder in de middag en op vrijdagavond trainen, terwijl de andere vereniging deze mogelijkheden (nog) niet heeft, bijvoorbeeld door het ontbreken van gekwalificeerde trainers op deze momenten. Op een goed onderhouden natuurgrastrainingsveld kan circa 700 tot 800 uur worden getraind. Bij een kunstgrasveld wordt uitgegaan van de maximale organisatorische capaciteit van 880 uur per jaar, voor een vereniging waar een deel van de teams op zondag competitie speelt (40 weken; vier uur per doordeweekse dag, plus twee uur op woensdagmiddag). Voor zaterdagverenigingen ligt de organisatorische capaciteit op 720 uur per jaar (40 weken; vier uur maandag-donderdag, plus twee uur op woensdagmiddag), waarbij op vrijdag niet wordt getraind. Hoeveel uur op een WETRA-veld kan worden getraind, is afhankelijk van de wedstrijdbelasting. Gerekend wordt dat een WETRA-veld 400 uur kan worden belast zodat de veldkwaliteit voor wedstrijden voldoende blijft.

Op de meeste sportparken is een beperkt aantal zondagteams actief, waardoor op deze sportparken moet worden uitgegaan van een maximale organisatorische capaciteit van 720 trainingsoor per veld. Sportparken (met kunstgrasvoetbalvelden) waar voldoende zondagteams actief zijn, en waardoor met een maximale organisatiecapaciteit van 880 uur kan worden gerekend, zijn Leeuwarderweg, Tinga en Zuidersportpark.

Tabel 3.5 Trainingsveldbehoefte voetbalverenigingen Súdwest-Fryslân, 2016/2017

Verenigingsinformatie			Indicatie trainingsuren	Indicatie trainingscapaciteit (in uren) ^a	Verschil capaciteit en trainingsuren	naturgrasvelden)	Overschot (+) / tekort (-) (in
Cluster	Plaats	Sportpark					
RB	Nijland	Zweitse Huitema	290	690	400		+0,5
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	150	350	200		-
B	Bolsward	Het Bolwerk	1.910	2.340	430		+0,5
HW	Woudsend	De Spil	350	320	-30		-
HW	Heeg	Heeg	400	310	-90		-
Hw	Oudega	It Joo	300	350	50		-
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	340	350	10		-
KS	Stavoren	De Ribbe	520	350	-170		-
KS	Koudum	De Sanddobbe	490	640	150		-
L	Easterein	Skoalleseize	800	1.070	270		-
M	Makkum	De Braak	600	1.070	470		+0,5
SG	Scharnegoutum	De Kromme Tille	590	700	110		-
RS	IJlst	De Utherne	600	1.070	470		+0,5
RS	Oppenhuizen	De Bou	290	330	40		-
S	Sneek	Leeuwarderweg	1.670	1.230	-440		-0,5
S	Sneek	Schuttersveld	680	240	-440		-0,5
S	Sneek	Tinga	1.750	1.760	10		-
S	Sneek	Zuidersportpark	1.100	1.500	400		+0,5
WA	Arum	De Bining	370	360	-10		-
WA	Witmarsum	It Fliet	500	1.420	920		+1,0
WH	Hindeloopen	De Meenskar	170	350	180		-
WH	Workum	De Rolpeal	740	720	-20		-

^a De trainingscapaciteit is gebaseerd op het aantal natuurgrastrainingsvelden (met een trainingscapaciteit van 700 uur), het aantal kunstgrasvelden (720/880 uur) en de trainingscapaciteit van de WETRA-velden (400 uur minus de wedstrijdbelasting).

Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel (SWF), M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen.

Resultaten

In tabel 3.6 zijn de resultaten van de wedstrijdveld- en trainingsveldbehoefte samengevat. Op sportpark Zweitse Huitema wordt een ruimteoverschot geconstateerd. VV Nijland heeft behoefte aan één wedstrijdveld en een trainingsveld met een capaciteit van minimaal 290 uur, waar nu een natuurgraswedstrijdveld, een half natuurgrastrainingsveld en een WETRA-velde liggen. Voor Het Bolwerk, Skoalleseize, Leeuwarderweg en Tinga worden wedstrijdveldtekorten geconstateerd. Het tekort op Tinga is het minst nijpend. Er bestaat een organisatorische behoefte aan 4,1 (is 5) wedstrijdvelden waar er vier aanwezig zijn. Leeuwarderweg heeft een (afgerond) tekort van twee wedstrijdvelden. Er is een organisatorische behoefte van 4,1 (is 5) wedstrijdvelden waar er drie liggen op Leeuwarderweg. Op

Leeuwarderweg en Schuttersveld worden tekorten aan trainingscapaciteit geconstateerd. Op Leeuwarderweg ligt één kunstgrasveld en een trainingsveld van 2.700 vierkante meter waar de trainingsuren (1.670) voor zijn gereserveerd. Op Schuttersveld is geen veld aanwezig dat exclusief voor training wordt gebruikt, terwijl de vereniging behoefte heeft aan een veld voor circa 680 trainingsuur. Deze moeten, naast het aantal uur dat het veld nodig is voor de wedstrijdbelasting, op het aanwezige WETRA-veld worden gemaakt. In de wintermaanden beschikt de vereniging over een extra kunstgrasveld. Dit betreft het korfbalveld op sportpark Schuttersplein.

Tabel 3.6 Overschotten (+) en tekorten (-) vraag-aanbodanalyse voetbalparken gemeente Súdwest-Fryslân, naar veldtype, 2016/2017

Verenigingsinformatie			Overschot (+) / tekort (-)	
Cluster	Plaats	Sportpark	Wedstrijdvelden	Trainingsvelden
RB	Nijland	Zweitse Huitema	+1,0	+0,5
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	-	-
B	Bolsward	Het Bolwerk	-1,0	+0,5
HW	Woudsend	De Spil	-	-
HW	Heeg	Heeg	-	-
HW	Oudega	It Joo	-	-
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	-	-
KS	Stavoren	De Ribbe	-	-
KS	Koudum	De Sanddobbe	-	-
L	Easterein	Skoalleseize	-	-
M	Makkum	De Braak	-	+0,5
SG	Scharnegoutum	De Kromme Tille	-	-
RS	Ijlst	De Utherne	-	+0,5
RS	Oppenhuizen	De Bou	+1,0	-
S	Sneek	Leeuwarderweg	-2,0	-0,5
S	Sneek	Schuttersveld	-	-0,5
S	Sneek	Tinga	-1,0	-
S	Sneek	Zuidersportpark	-	+0,5
WA	Arum	De Bining	-0,5 ^A	-
WA	Witmarsum	It Fliet	-	+1,0
WH	Hindeloopen	De Meenskar	-	-
WH	Workum	De Rolpeal	-	-

^A Het tekort komt door afronding tot stand. Het aanwezige aanbod (een pupillenveld en een natuurgaswedstrijdveld) biedt echter in theorie voldoende wedstrijdcapaciteit.

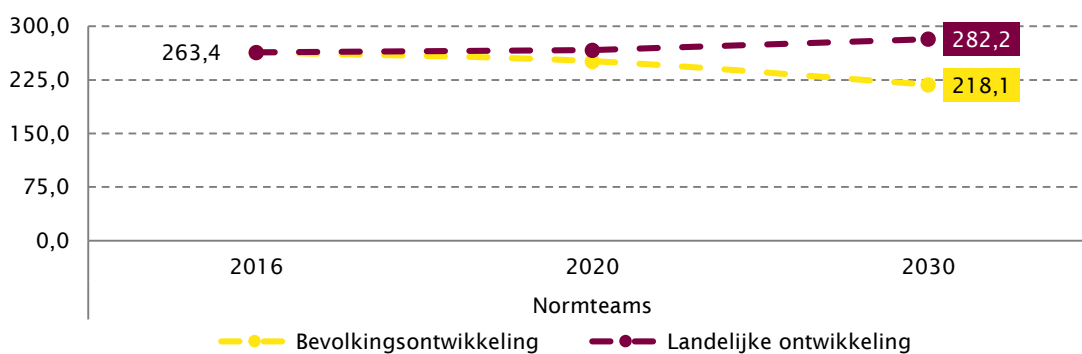
Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel (SWF), M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen.

3.3 Toekomst

Het verwachte aantal voetbal(norm)teams actief in Súdwest-Fryslân (inclusief cluster Littenseradiel) is middels een bandbreedte in figuur 3.1 weergegeven. De verwachte verandering in de bevolkingssamenstelling van de gemeente zal waarschijnlijk leiden tot een afname in voetbalteams. De populariteit van voetbal, vooral onder vrouwen en meisjes, is echter nog steeds groeiende. Ook het meer inzetten op 35+-, 45+- en veteranenvoetbal door de verenigingen kan mogelijk tot een toename leiden. Het aandeel van de bevolking dat hiermee wordt bediend, wordt namelijk groter.

De verwachte teamaantallen in 2020 en 2030 hebben slechts een geringe invloed op de veldbehoefte op de sportparken (tabel 3.7).

Figuur 3.1 Toekomstig totaalaantal voetbalnormteams Súdwest-Fryslân, 2020 en 2030

Tabel 3.7 Indicatie toekomstige voetbalveldbehoefte, per sportpark, 2016/17, 2020 en 2030

Cluster	Plaats	Sportpark		2016/17	2020	2030
RB	Nijland	Zweitse Huiteima	Wedstrijdveldbehoefte	0,8	0,8	0,7 - 0,9
			Indicatie trainingsuren	290	280 - 300	240 - 330
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	Wedstrijdveldbehoefte	0,3	0,3	0,3 - 0,4
			Indicatie trainingsuren	150	140 - 160	130 - 180
B	Bolsward	Het Bolwerk	Wedstrijdveldbehoefte	5,4	5,1 - 5,3	4,3 - 5,4
			Indicatie trainingsuren	1.910	1.790 - 1.900	1560 - 1970
HW	Woudsend	De Spil	Wedstrijdveldbehoefte	1,0	1,0	0,9 - 1,1
			Indicatie trainingsuren	350	330 - 350	290 - 380
HW	Heeg	Heeg	Wedstrijdveldbehoefte	1,2	1,1 - 1,2	1,0 - 1,3
			Indicatie trainingsuren	400	380 - 410	340 - 430
HW	Oudega	It Joo	Wedstrijdveldbehoefte	0,9	0,7 - 0,8	0,6 - 0,8
			Indicatie trainingsuren	300	290	250 - 340
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	Wedstrijdveldbehoefte	1,0	0,9 - 1,0	0,8 - 1,1
			Indicatie trainingsuren	340	330	290 - 380

Vervolg tabel 3.7

Cluster	Plaats	Sportpark		2016/17	2020	2030
KS	Stavoren	De Ribbe	Wedstrijdveldbehoefte	1,6	1,5 - 1,6	1,3 - 1,7
			Indicatie trainingsuren	520	500 - 530	430 - 560
KS	Koudum	De Sanddobbe	Wedstrijdveldbehoefte	1,4	1,4	1,2 - 1,5
			Indicatie trainingsuren	490	470 - 500	410 - 530
L	Easterein	Skoalleseize	Wedstrijdveldbehoefte	2,4	2,3 - 2,4	2,0 - 2,5
			Indicatie trainingsuren	800	780 - 810	650 - 840
M	Makkum	De Braak	Wedstrijdveldbehoefte	1,8	1,7 - 1,8	1,5 - 1,9
			Indicatie trainingsuren	600	570 - 610	500 - 640
S	Scharnegoutum	De Kromme Tille	Wedstrijdveldbehoefte	1,8	1,7 - 1,8	1,5 - 1,9
			Indicatie trainingsuren	590	560 - 590	490 - 620
RS	IJlst	De Utherne	Wedstrijdveldbehoefte	1,8	1,7 - 1,8	1,5 - 1,8
			Indicatie trainingsuren	600	570 - 600	490 - 620
RS	Oppenhuizen	De Bou	Wedstrijdveldbehoefte	0,8	0,8 - 0,9	0,7 - 0,9
			Indicatie trainingsuren	290	280 - 300	240 - 310
S	Sneek	Leeuwarderweg	Wedstrijdveldbehoefte	4,1	3,9 - 4,0	3,2 - 3,8
			Indicatie trainingsuren	1.670	1.580 - 1.660	1350 - 1700
S	Sneek	Schuttersveld	Wedstrijdveldbehoefte	0,9	0,9 - 1,0	0,8 - 1,2
			Indicatie trainingsuren	330	330 - 360	310 - 430
S	Sneek	Tinga	Wedstrijdveldbehoefte	4,1	3,8 - 4,0	3,3 - 4,1
			Indicatie trainingsuren	1.750	1.670 - 1.770	1460 - 1900
S	Sneek	Zuidersportpark	Wedstrijdveldbehoefte	3,3	3,2 - 3,3	2,7 - 3,5
			Indicatie trainingsuren	1.100	1.060 - 1.120	920 - 1190
WA	Arum	De Bining	Wedstrijdveldbehoefte	1,1	1,0 - 1,1	0,9 - 1,1
			Indicatie trainingsuren	370	350 - 380	310 - 400
WA	Witmarsum	It Fliet	Wedstrijdveldbehoefte	1,4	1,3 - 1,4	1,2 - 1,5
			Indicatie trainingsuren	500	480 - 510	420 - 560
WH	Hindeloopen	De Meenskar	Wedstrijdveldbehoefte	0,4	0,4 - 0,5	0,4 - 0,5
			Indicatie trainingsuren	170	160 - 170	150 - 200
WH	Workum	De Rolpeal	Wedstrijdveldbehoefte	2,2	2,1 - 2,2	1,8 - 2,2
			Indicatie trainingsuren	740	680 - 720	590 - 720

Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel (SWF), M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen.

3.4 Conclusie

Op enkele sportparken worden ruimtetekorten geconstateerd. Het tekort op Leeuwarderweg is het meest evident. Er wordt hier zowel een wedstrijd- als trainingsveldtekort waargenomen. Aan de andere kant: wanneer we naar de onafgeronde cijfers kijken, zien we dat op veel sportparken verenigingen ruim in het aantal velden zitten. Hierin liggen mogelijkheden voor samenwerkingen (of eventuele fusies) tussen verenigingen waardoor in Súdwest-Fryslân in totaal minder velden nodig zijn.

De verwachting voor de toekomst is dat de huidige veldbehoefte van de verenigingen nagenoeg gelijk zal blijven. Eventuele opheffing van verenigingen of fusies van verenigingen kunnen logischerwijs van invloed zijn op de specifieke veldbehoefte bij bepaalde verenigingen.

4. Andere buitensporten

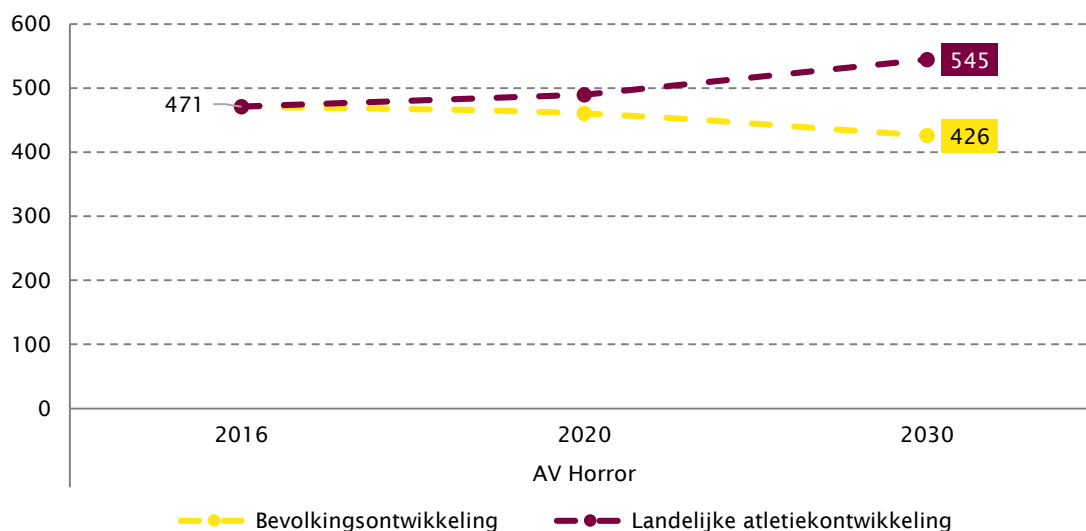
4.1 Atletiek

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft één atletiekvereniging: A.V. Horror. De vereniging heeft een accommodatie op Schuttersveld in Sneek, bestaande uit een 400-meterbaan en een middenruimte met voorzieningen voor kogelstoten, discuswerpen en diverse springnummers. Horror heeft in het seizoen 2016/2017 471 leden: 344 senioren- en 127 jeugdleden.

Vanuit de Atletiekunie geldt de richtlijn dat iedere gemeente met 40.000 inwoners of meer een volwaardige atletiekaccommodatie *kan* hebben, mits er een vereniging (in oprichting) aanwezig is die deze gaat gebruiken. Nederland telt in 2016 in totaal 188 atletiekaccommodaties die zijn verdeeld over 160 gemeenten (DSA, 2016). Op dit moment heeft ongeveer 80 procent van de Nederlandse gemeenten met meer dan 40.000 inwoners één of meerdere atletiekaccommodaties (DSA, 2016). Van de tien Nederlandse gemeenten met vergelijkbare inwonersaantallen als dat van de gemeente Súdwest-Fryslân (tussen de 80.000 en 100.000 inwoners) hebben er negen een atletiekaccommodatie (90%). In de regio van Súdwest-Fryslân beschikken de gemeenten Franekeradeel, Heerenveen en Leeuwarden ook over een atletiekaccommodatie. Harlingen, Waadhoeke en De Fryske Marren hebben geen atletiekaccommodatie.

Op een volwaardige atletiekaccommodatie⁸ kan een vereniging tot ongeveer 1.000 leden accommoderen. AV Horror kan met de bestaande accommodatie doorgroeien tot circa 1.000 leden (meer dan een verdubbeling van het huidige aantal leden). Hiermee volstaat de huidige ruimte voor nu en in de toekomst (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Toekomstig aantal leden AV Horror, 2016/17, 2020 en 2030

⁸ Een volwaardige atletiekaccommodatie bestaat (minimaal) uit een rechte sprintbaan voor afstanden tot en met 110 meter, een rondbaan waarop de afstanden langer dan 110 meter worden gelopen, en een (midden)ruimte met de mogelijkheid om alle werpnummers en springnummers te verwerken.

4.2 Hockey

Súdwest-Fryslân heeft één hockeyvereniging: Sneeker Mixed Hockey Club (SMHC). De vereniging is actief op Tinga in Sneek en kent twee hockeyvelden (tabel 4.1). SMHC heeft in het seizoen 2016/2017 44 teams bij de bondscampetitie ingeschreven. De junioren en de jongste jeugd spelen hun wedstrijden op zaterdag. De senioren spelen op zondag (tabel 4.2). De 44 teams van SHMC vertalen zich naar 29,1 normteams. De piekbelasting, met 25,1 normteams, vindt plaats op zaterdag. Om het aantal zaterdagteams te accommoderen, zijn volgens de normen drie velden nodig. SMHC heeft momenteel de beschikking over twee velden. Dit betekent dat de vereniging op zaterdag één veld tekort komt (tabel 4.3).

Tabel 4.1 Aantal hockeyvelden Tinga in Sneek, 2017

	Zandveld	Semi-waterveld	Waterveld	Totaal
Sportpark Tinga	1	1	-	2

Tabel 4.2 Aantal teams Sneeker Mixed Hockey Club, 2016/2017

	Zaterdag					Totaal	Zondag	Weekend
	Junioren	D-8	E-8	E-6	F		Senioren	Totaal
SMHC	20	0	5	6	9	40	4	44

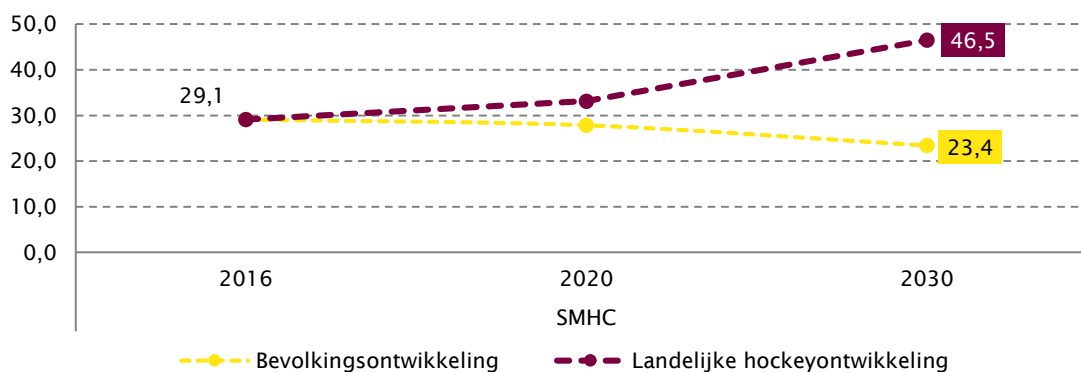
Tabel 4.3 Veldbehoefte Sneeker Mixed Hockey Club, 2016/2017

	Aantal normteams		Veldbehoefte		Overschot (+) / tekort (-)	
	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
SMHC	25,1	4,0	2,8 (3)	0,4 (1)	-0,8 (-1)	1,6 (+1)

Toekomst

Het toekomstig aantal (norm)teams van SMHC is lastig te ramen (figuur 4.2). De recente ledenontwikkeling van de vereniging is beperkt door het huidige veldentekort. Indien groei van de vereniging door extra veldcapaciteit wordt gefaciliteerd, zal de vereniging waarschijnlijk in de toekomst meer (norm)teams hebben dan in het seizoen 2016/2017 het geval is. De groei zal worden beperkt door de veranderende bevolkingssamenstelling (minder jongeren, meer ouderen). De verwachting is dat de behoefte aan een derde veld in stand blijft.

Figuur 4.2 Toekomstig aantal normteams SMHC, 2016/17, 2020 en 2030

4.3 Korfbal

Súdwest-Fryslân heeft vier korfbalverenigingen: Westergo in Bolsward, De Waterpoort in Sneek, DLG in Sijbrandaburen, en WWC in Wiuwert. Westergo speelt haar thuiswedstrijden op sportpark Het Bolwerk in Bolsward. Op Het Bolwerk ligt één kunstgrasveld van 60 bij 30 meter. De Waterpoort heeft haar thuisbasis op Schuttersveld en kent twee kunstgrasvelden van 60 bij 30 meter. Sibrandabuorren speelt op De Lege Geaen in Sijbrandaburen.

DLG en WWC zijn buiten de bepaling van de ruimtebehoefte gelaten. DLG heeft in het seizoen 2016/2017 geen teams bij een bondscompetitie ingeschreven. De vereniging geeft aan dat de accommodatie op De Lege Geaen, waaronder een natuurgrasveld van 100 bij 65 meter, voldoet aan de wensen van de vereniging. WWC is zowel in de gemeente Súdwest-Fryslân (in Wiuwert) als in de gemeente Leeuwarden (in Mantgum) actief. Zij heeft op beide buitensportaccommodaties de beschikking over twee sportvelden.

Westergo en De Waterpoort zijn zaterdagkorfbalverenigingen. Westergo is met elf teams de grootste korfbalvereniging. Deze teams vertalen zich naar 7,5 normteams. De Waterpoort heeft acht teams, die overeenkomen met 6,7 normteams. Met het huidige aantal normteams heeft Westergo behoefte aan twee velden en De Waterpoort aan één veld (tabel 4.4). De planningsnormen schrijven een tweede veld voor bij verenigingen met méér dan zeven normteams. Westergo heeft, met een behoefte van twee velden en een aanbod van één veld, een veldtekort en De Waterpoort, met een behoefte van één veld en een aanbod van twee velden, een veldoverschot

Tabel 4.4 Aantal (norm)teams korfbalverenigingen Súdwest-Fryslân, 2016/2017

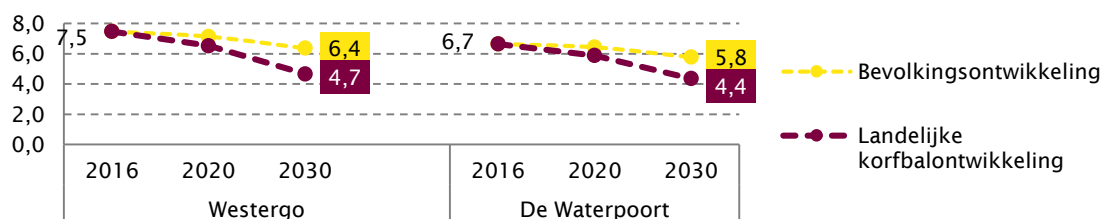
Verenigingsinformatie			Aantal teams				Norm.	Huidig aantal velden	Benodigd aantal velden
Cluster/ plaats	Sportpark	Vereniging	Sen.	AB	CD	EF			
Bolsward	Het Bolwerk	Westergo	2	2	3	4	7,5	Eén veld	Twee velden
Sneek	Schuttersveld	De Waterpoort	3	2	2	1	6,7	Twee velden	Eén veld

Noot: alle teams zijn actief in een zaterdagse bondscompetitie

Toekomst

De verwachting is dat het aantal normteams van beide korfbalverenigingen onder de grens van zeven normteams zal komen (figuur 4.3). Deze daling is het gevolg van de veranderende bevolkingssamenstelling van de gemeente Súdwest-Fryslân en de teruglopende populariteit van de korfbalsport. Voor de veldbehoefte betekent dit dat de behoefte aan een tweede veld bij Westergo op Het Bolwerk verdwijnt.

Figuur 4.3 Toekomstig aantal normteams korfbalverenigingen Súdwest-Fryslân, 2016, 2020 en 2030

4.4 Overig buitensportaanbod

Als aanvulling op de voetbal-, atletiek-, hockey- en korfbalaccommodaties beschrijven we hieronder het buitensportaanbod in Súdwest-Fryslân voor jeu de boules, kaatsen, skeeleren, tennis en wielrennen met in hoofdlijnen de relevante ontwikkelingen voor de behoefte aan deze typen voorzieningen. Met uitzondering van tennis bestaan er voor deze sporten geen richtlijnen of planningsnormen om de behoefte mee te bepalen.

Jeu de boules

In Súdwest-Fryslân liggen elf sportvoorzieningen voor het beoefenen van jeu de boules, inclusief de jeu de bouleshal in Sneek (tabel 4.5). De gemeente is eigenaar van de meeste voorzieningen. Het beheer en onderhoud is veelal uitbesteed aan de jeu de boulesverenigingen.

De Nederlandse Jeu de Boules Bond (NJBB) had in 2015 ruim 17.000 leden, bestaande uit bijna uitsluitend seniorenleden. De bond heeft sinds 2010 een kleine daling van het aantal leden meegemaakt (-5%). De bond signaleert wel een steeds groter wordende behoefte aan sportvoorzieningen, zowel indoor als outdoor, die speciaal ten behoeve van jeu de boules zijn ingericht. Hierbij nemen zij ook de trend waar dat deze accommodaties ten behoeve van de exploitatie een steeds multifunctioneler karakter moeten krijgen waarbij naast jeu de boules ook andere sporten worden ondergebracht.

Tabel 4.5 Jeu de boulesvoorzieningen, gemeente Súdwest-Fryslân, 2017

Cluster	Plaats	Eigendom	Beheer en onderhoud
Rond Bolsward	Nijland	Gemeente	JdB Wêz Tûk
Bolsward	-	-	-
Heeg-Woudsend	Heeg	Gemeente	JdB Heeg
	Hommerts	Gemeente	JdB Frij Pik
Koudum-Stavoren	-	-	-
Littenseradiel	-	-	-
Makkum	Exmorra	Gemeente	Gemeente
Scharnegoutum	Gauw	Gemeente	JdB Gauw
	Goënga	Gemeente	Gemeente
	Scharnegoutum	Gemeente	Gemeente
Rond Sneek	IJlst	Gemeente	JdB De Smytmantsjes
Sneek	Sneek (buitenvoorziening)	JdB La Boule au But	JdB La Boule au But
	Sneek (jeu de bouleshal)	JdB La Boule au But	JdB La Boule au But
Witmarsum-Arum	Witmarsum	JdB De Mouneboulers	JdB De Mouneboulers
Workum-Hindeloopen	-	-	-

Kaatsen

In Súdwest-Fryslân liggen 34 sportvoorzieningen voor het beoefenen van kaatsen (tabel 4.6). De voorzieningen zijn veelal in eigendom van de gemeente. De gemeente voert tevens veelal het beheer en onderhoud uit aan de voorzieningen. Kaatsen is een sport die sterk regionaal geconcentreerd is. In Nederland liggen 121 kaatsaccommodaties, waarvan er slechts negen buiten de provincie Friesland liggen (DSA, 2016).

De Koninklijke Nederlandse Kaatsbond (KNKB) had in 2015 bijna 14.000 leden. Het ledenaantal van de bond is sinds 2010 stabiel. Ongeveer een kwart van de leden is junior.

Tabel 4.6 Kaatsvoorzieningen Súdwest-Fryslân, per cluster, 2017

Cluster	Plaats	Eigendom	Beheer en onderhoud
Rond Bolswaard	Burgwerd	Gemeente	Gemeente
	Hartwerd	Gemeente	Gemeente
	Tjerkwerd	Gemeente	Gemeente
	Wolsum	Gemeente	Gemeente
Bolswaard	Bolsward	Gemeente	Gemeente/vereniging
Heeg-Woudsend	Hommerts	Gemeente	Gemeente
Koudum-Stavoren	-	-	-
Littenseradiel	Boazum	Gemeente	Vereniging
	Easterein	Kerk	Stichting
	Easterwierrum	Gemeente	Vereniging
	Hidaard	Gemeente	Dorpsbelang
	Itens	Kerk	Vereniging
	Kûbaard	Gemeente	Dorpsbelang
	Reahûs	Kerk	Dorpsbelang
	Wiuwert	Gemeente	Gemeente
	Wommels – Freuleveld	Vereniging	Vereniging
	Wommels – Gemeenteveld	Gemeente	Gemeente
Makkum	Cornwerd	Stichting	Gemeente/vereniging
	Exmorra	Gemeente	Gemeente
	Gaast	Gemeente	Gemeente
	Makkum	Kerk	Gemeente
Scharnegoutum	Poppingawier	Gemeente	Gemeente
	Sibrandabuorren	Gemeente	Gemeente
	Goënga	Gemeente	Gemeente
	Raerd	Gemeente	Gemeente
Rond Sneek	Folsgare	Gemeente	Gemeente
	IJlst ^a	Gemeente	Gemeente
	Tirns	Gemeente	Gemeente
	Ysbrechtum	Stichting	Gemeente
Sneek	Sneek	Gemeente	Gemeente
Witmarsum-Arum	Arum	Gemeente	Gemeente
	Kimswerd	Gemeente	Gemeente
	Lollum	Gemeente	Gemeente
	Pingjum	Gemeente	Gemeente
	Schettens	Gemeente	Gemeente
	Zurich	Gemeente	Gemeente
Workum-Hindeloopen	-	-	-

^a Kaatsvoorziening ligt op een natuurgrasvoetbaltrainingsveld

Skeelerbaan

In Súdwest-Fryslân liggen drie voorzieningen waar geskeelerd (geskatet) kan worden: in Sneek, Stavoren en Woudsend. Deze parken worden als openbare ruimte gezien en worden als dusdanig gebruikt. Op Schuttersveld in Sneek ligt een 333-meter skeelerbaan. Op Het Bolwerk in Bolsward ligt een skeelerbaan die tevens in de winter als ijsbaan fungeert. Deze skeelerbanen worden door verenigingen gebruikt. De gemeente is eigenaar van de banen en voert het beheer en onderhoud uit.

De combinatiebaan accommodatieconcept, zoals in Bolsward aanwezig is, kan als een uitstekende basis worden beschouwd voor het functioneren van een bij de KNSB aangesloten vereniging in zomer en winter. Een combinatiebaan heeft in vergelijking met de traditionele landijsbaan consequenties voor de organisatie van de vereniging. Het jaar rond moeten activiteiten worden ontplooid. Ervaringen met reeds bestaande combinatiebanen leren dat voor een goed functionerende combinatiebaan visie, beleid en inzet het hele jaar door, noodzakelijke voorwaarden zijn.

Tennis

In Súdwest-Fryslân zijn 18 tennisverenigingen actief. Deze verenigingen bespelen 70 outdoor tennisbanen (en zes indoor). Daarnaast liggen in de gemeente nog meerdere outdoor- en indoorbanen waar geen verenigingen op actief zijn.

De 18 verenigingen hadden in 2015/2016⁹ gezamenlijk ruim 3.100 leden. In 2010/2011 was dit aantal bijna 3.800 leden. Hiermee is sprake van een ledendaling van 19 procent tussen 2010/2011 en 2015/2016. De KNLTB heeft in dezelfde periode 13 procent van haar leden verloren. Als we kijken naar de baanbehoefte van de verenigingen (op basis van het aantal leden in 2015/2016) en deze met het aantal banen vergelijken, zien we dat elke vereniging een banenoverschot heeft (tabel 4.7).

Getuige de terugloop in populariteit van de tennissport en de bevolkingsprognoses, zullen de tennisverenigingen in Súdwest-Fryslân, ondanks de geschiktheid van tennis voor ouderen, naar verwachting richting 2020 en 2030 geen groei in ledenaantallen meemaken.

⁹ Voor voetbal, korfbal, hockey en atletiek is gewerkt met team- en ledenaantallen uit het seizoen 2016/2017. Deze aantallen zijn door de verenigingen aangeleverd. Voor tennis zijn deze aantallen niet bij de verenigingen opgevraagd. Het Mulier Instituut beschikte reeds over de aantallen van het seizoen 2015/2016.

Tabel 4.7 Tennisverenigingen Súdwest-Fryslân, 2015/2016

Verenigingsinformatie			Uitgangssituatie		Behoeftebepaling	
Cluster	Plaats	Vereniging	Leden (2015/2016)	Aantal banen (outdoor)	Behoeftte	Overschot (+) / tekort (-)
Rond Bolsward	Nijland	T.V. 't Tramhuisje	39	2	1	+1
Bolsward	Bolsward	L.T.C. De Drie Posten	292	6	3	+3
Heeg-Woudsend	Heeg	T.V. Net yn 't net	54	3	1	+2
	Indijk	T.V. Woudsend e.o.	74	2	1	+1
Koudum-Stavoren	Koudum	Oeverzwaluwen	64	3	1	+2
	Stavoren	T.V. Stavoren	91	3	1	+2
Littenseradiel	Easterein	Smash-Oosterend	67	3	1	+2
	Wommels	T.V. Boskranne	128	3	2	+1
Makkum	Makkum	T.V. Makkum	215	5	3	+2
Scharnegoutum	Raerd	T.C. Rauwerd	41	2	1	+1
	Scharnegoutum	T.V. De Skearnetikkers	153	3	2	+1
Rond Sneek	Oppenhuizen	T.C. Oppenhuizen	91	2	1	+1
	IJlst	L.T.C. IJlst	262	5	3	+2
	Ysbrechtum	T.V. Ysbrechtum	58	2	1	+1
Sneek	Sneek	Nomi	579	10	7	+3
	Sneek	S.L.T.C. De Vliegende Bal	601	10	7	+3
Witmarsum-Arum	Witmarsum	T.C.W.	112	2	1	+1
Workum-Hindeloopen	Workum	Rekke	193	4	2	+2
<i>Súdwest-Fryslân</i>			<i>3114</i>	<i>70</i>		

Noot: de baanbehoefte is gebaseerd op 90 leden per baan; bij een extra behoefte van een kwart baan wordt er naar boven afgerond

Wielerbaan

Op sportpark Schuttersveld in Sneek ligt een wielerbaan van circa 1.500 meter. De gemeente is eigenaar en voert het beheer en onderhoud van de baan uit. In 2015 had de Koninklijke Nederlandse Wielren Unie (KNWU) 36.000 leden. Ongeveer drie kwart van de leden is senior. Ten opzichte van 2010 heeft de KNWU een flinke groei meegemaakt (+40%).

4.5 Conclusie

In Súdwest-Fryslân is te weinig hockeyaanbod aanwezig. De hockeyvereniging Sneeker Mixed Hockey Club beschikt sinds 2012 over een tweede veld, maar is inmiddels dusdanig doorgegroeid dat de behoefte aan een derde veld is ontstaan. De verwachting is dat ondanks de verwachte bevolkingsontwikkeling, de behoefte aan een derde veld zal blijven bestaan. De atletiekaccommodatie biedt de inwoners van de gemeente genoeg ruimte om de sport voor nu en in de toekomst uit te oefenen. De korfbalverenigingen in Súdwest-Fryslân zijn klein te noemen. De verwachting is dat de verenigingen in de toekomst minder teams zullen hebben en eventueel de ondergrens van de levensvatbaarheid van verenigingen zullen bereiken.

Naast de voetbal-, atletiek, hockey- en korfbalaccommodaties kent Súdwest-Fryslân een hoge dichtheid van andere buitensportvoorzieningen voor zowel jong als oud, waar bij de tennisverenigingen grote baanoverschotten worden geconstateerd.

5. Binnensport

Binnensportaccommodaties zijn in drie typen in te delen, te weten sporthallen, sportzalen en gymzalen. Voor deze accommodaties zijn normen opgesteld, die tevens gerelateerd zijn aan de gemeentelijke taakstelling van het voorzien in sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Naast deze sporthallen, -zalen en gymzalen is er sprake van aanbod van binnensportruimte zonder vastgestelde normen, zoals turn- of wielershallen.

Standaardsporthallen hebben minimaal drie vakken en hebben als afmeting 44 bij 24 meter of 48 bij 28 meter. In sporthallen wordt ruimte geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor badminton, basketbal, tennis, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal, en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen), alsmede trainingsvormen voor klimsport.

Standaardsportzalen hebben als afmeting 28 bij 22 meter en bieden voor badminton, volleybal en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen) in principe mogelijkheden voor competitie en training. Voor basketbal, tennis, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal is het echter niet mogelijk om in een sportzaal competitievormen te beoefenen. Wel kunnen sportzalen voor deze sporten als trainingsmogelijkheden fungeren (alsmede voor klimsport).

Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van de (basis)scholen te faciliteren en zijn niet voor alle (verenigings)sporten geschikt. De afmetingen voor gymzalen zijn vaak afgeleid uit de afmetingen die zijn opgenomen in de Modelverordening Huisvesting Onderwijs (21 bij 12 meter). Deze afmetingen bieden in principe mogelijkheden voor training en competitie voor badminton, diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis. Wel kunnen gymzalen fungeren als trainingsmogelijkheden voor andere sporten. Het aantal en de locaties van de gymzalen wordt grotendeels bepaald door de aanwezigheid van onderwijslocaties (elke school dient binnen een normafstand een gymlocatie tot haar beschikking te hebben). In de avonden en de weekenden kunnen gymzalen wel aan sportverenigingen ter beschikking worden gesteld.

5.1 Huidig aanbod

In Súdwest-Fryslân liggen acht sporthallen en vier sportzalen (tabel 5.1). Van zowel één sporthal als één sportzaal is de gemeente niet de eigenaar. De Sneker Sporthal heeft een afwijkende maatvoering ten opzichte van de hierboven standaardmaat (52 bij 37 bij 12 meter). In de gemeente zijn 47 gymzalen op 43 locaties aanwezig. Van 21 gymzalen is de gemeente eigenaar. De overige gymzalen zijn grotendeels in eigendom van schoolbesturen. Het binnensportaanbod in Súdwest-Fryslân wordt aangevuld met een jeu de bouleshal (Le Boule au But), een schietaccommodatie (Duel) en twee tennishallen (Tinga en Nomi) in Sneek, en een tennishal in Workum (niet opgenomen in tabel).

Tabel 5.1 Sporthallen, -zalen en gymzalen in Súdwest-Fryslân, 2017

Kern	Plaats	Naam	Eigendom
Sporthallen			
B	Bolsward	De Middelzee	Gemeente
KS	Koudum	De Sandobbe	Gemeente
L	Easterein	De Greidhoeke	Gemeente
M	Makkum	Maggenheim	Stichting Nij Maggenheim
S	Sneek	Sneker sporthal	Gemeente
S	Sneek	Schuttersveld	Gemeente
S	Sneek	Duinterpens	Gemeente
WH	Workum	De Rolpeal	Gemeente
Sportzalen			
B	Bolsward	Marne	CVO Zuid-West Fryslân
HW	Woudsend	De Drieuwpôle	Gemeente
SG	Sijbrandaburen	It Mingeltsje	Gemeente
RS	IJlst	De Utherne	Gemeente
Gymzalen			
RB	Blauwhuis	Sint Gregorius	Bisschop Möllerstichting
RB	Nijland	Yn'e Mande	Gemeente
B	Bolsward	Marne	CVO Zuid-West Fryslân
B	Bolsward	Sint Maarten	Bisschop Möllerstichting
HW	Heeg	It Heechhûs	Gemeente
HW	Hommerts	Oan it Far	Stichting Oan it Far
HW	Oudega	It Joo	Gemeente
KS	Koudum	De Klink	Stichting Gemeenschapscentrum De Klink
KS	Stavoren	De Kaap	Gemeente
KS	Warns	De Treffe	WoonFriesland
L	Wommels	It Trochpaad	Gemeente
L	Reahûs	Reahûs	Bisschop Möllerstichting
L	Wommels	Wommels	Gemeente
SG	Raerd	Raerd	Gemeente
SG	Scharnegoutum	War-Dy	Gemeente
RS	Oosthem	It Himsterhûs	Stichting it Himsterhûs
RS	Oppenhuizen	It Harspit	Gemeente
RS	IJlst	De Utherne	Gemeente
S	Sneek	AOC	Nordwin College
S	Sneek	Bogerman ^A	CVO Zuid-West Fryslân
S	Sneek	Conventschool	Gemeente
S	Sneek	De Spil	Gemeente
S	Sneek	De Diken	CVO Zuid-West Fryslân
S	Sneek	Julianaschool	Stichting Palludara
S	Sneek	Fultura	Stichting Fultura
S	Sneek	Het Kompas	Gemeente
S	Sneek	Piet Bakkerschool	SGSO Fryslân
S	Sneek	Sinne ^A	CVO Zuid-West Fryslân
S	Sneek	ROC	ROC Friese Poort
S	Sneek	RSG ^A	RSG Magister Alvinus
S	Sneek	Simon Havinga school	Stichting Palludara
S	Sneek	Súdwester ^A	Stichting CSBO
S	Sneek	Schuttersveld	Gemeente
S	Sneek	Thomas van Aquinoschool	Bisschop Möller Stichting
S	Sneek	Burgemeester de Hooppark	Gemeente
S	Sneek	BOS-Lokaal	Gemeente
WA	Arum	De Bining	Gemeente
WA	Kimsward	Pier's Stee	Stichting Piers' Stee
WA	Pingjum	Pingjum	Gemeente
WA	Witmarsum	Witmarsum	Gemeente
WH	Hindeloopen	De Skulpe	Gemeente
WH	Heidenskip	It Swaeigat	Stichting Dorpshuis It Swaeigat
WH	Parrega	De Gearhing	Gemeente

^A Accommodatie bestaat uit twee gymzalen.

Vergelijking met Databestand SportAanbod (DSA)

Het databestand SportAanbod (DSA) omvat alle geregistreerde sportaccommodaties in Nederland (ruim 22.000). In Nederland zijn volgens het DSA 4.100 gymzalen, 689 sportzalen en 1.841 sporthallen (tabel 4.2). Dit komt neer op een gemiddelde van zestien zaalsporteenheden per 25.000 inwoners (alle leeftijden). Hierbij is een gymzaal één zaalsporteenheid, een sportzaal telt voor twee zaalsporteenheden en een sporthal telt voor drie zaalsporteenheden.

De binnensportaccommodaties in Súdwest-Fryslân vertalen zich naar 79 zaalsporteenheden. Dit komt neer op een gemiddelde van 22 zaalsporteenheden per 25.000 inwoners (bij 89.500 inwoners). Dit zijn er meer dan het landelijke gemiddelde, het gemiddelde in de VSG-regio Fryslan en het gemiddelde van gemeentes met een vergelijkbaar inwoneraantal. Dit hoge aantal zaalsporteenheden wordt met name veroorzaakt door het relatief hoge aantal gymzalen, waar de gemeente over relatief weinig sporthallen beschikt (tabel 5.2). De verklaring hiervoor is dat Súdwest-Fryslân een uitgestrekte gemeente is met veel kleine kernen en veel kleinschalige onderwijsvoorzieningen waar nabij sportruimte ruimte voor het bewegingsonderwijs moet worden gerealiseerd.

Tabel 5.2 Vergelijking landelijke cijfers binnensportaccommodaties

	Sporthallen		Sportzalen		Gymzalen		Zaalsporteenheden	
	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners
Súdwest-Fryslân	8	2,2	4	1,1	47	13,2	79	22,1
VSG-regio Fryslan [^]	90	3,5	38	1,5	169	6,5	515	19,9
Gemeenten met 25.000-85.000 inwoners	888	3,0	311	1,1	1.605	5,5	4.891	16,8
Nederland	1.841	2,7	689	1,0	4.100	6,0	11.001	16,2

[^] De VSG-regio Fryslan bestaat naast Súdwest-Fryslân uit: Ameland, Het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Heerenveen, Leeuwarderadeel, Menameradiel, Ooststellingwerf, Opsterland, Schiermonnikoog, Smallingerland, Terschelling, Vlieland, Weststellingwerf, Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland en Nieuwkruisland, Tytsjerksteradiel, Leeuwarden en De Fryske Marren
Bron: Databestand Sportaanbod (DSA); bewerking Mulier Instituut, 2016.

Afstand tot onderwijs

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft een wettelijke taakstelling in het voorzien van binnensportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs van de scholen gevestigd in de gemeente. De spreiding hiervan dient dusdanig te zijn dat de afstand tussen de onderwijslocaties en de binnensportruimtes waar de gymlessen plaatsvinden binnen bepaalde normen vallen. De normafstanden die in Súdwest-Fryslân van toepassing zijn, zijn vastgelegd in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Súdwest-Fryslân. De opgenomen normafstanden hebben betrekking op de afstand gemeten langs een voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg. Hoelang de afstand mag zijn, is afhankelijk van het aantal klokuren bewegingsonderwijs ((speciaal) basisonderwijs) of het aantal groepen leerlingen waaraan bewegingsonderwijs wordt gegeven ((voortgezet) speciaal onderwijs). De normafstand voor het voortgezet onderwijs is niet afhankelijk van een variabele.

In bijlage 4 is voor elke onderwijslocatie in de gemeente de drie dichtstbijzijnde binnensportruimtes weergegeven.

In de gemeente zijn 65 onderwijslocatie voor het basisonderwijs aanwezig. Twaalf van deze locaties hebben geen binnensportruimte binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie (de kortste normafstand voor het basisonderwijs). In hoeverre dit niet strookt met de normafstand opgenomen in de gemeentelijke verordening is afhankelijk van het aantal klokuren bewegingsonderwijs dat de scholen geven.

Op vijf locaties in de gemeente wordt speciaal onderwijs aangeboden (speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs). Alle locaties hebben ten minste drie binnensportruimtes binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie (de kortste normafstand voor het (voortgezet) speciaal onderwijs).

Het voortgezet onderwijs in de gemeente wordt verzorgd op acht locaties. De meeste locaties beschikken over (een) eigen binnensportruimte(s) en over meerdere binnensportruimtes binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie. De scholen die niet over een eigen binnensportruimte beschikken, hebben wel meerdere ruimtes binnen 1.000 meter bereikbaar. De normafstand voor het voortgezet onderwijs bedraagt 2.000 meter.

De gemeente Súdwest-Fryslân zorgt waar het niet voldoet aan haar taakstelling voor vervoer van de leerlingen van de onderwijslocatie naar de binnensportruimte waar de gymlessen plaatsvinden.

5.2 Huidige en toekomstige vraag

Sport

De behoefte aan binnensportaccommodaties kan worden berekend aan de hand van draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen. Deze draagvlakcijfers schrijven voor dat een sporthal een draagvlak dient te hebben van tussen de 15.000 en 20.000 inwoners (tussen de zes en tachtig jaar). Met andere woorden: per 15.000 tot 20.000 inwoners zou een gemeente één sporthal moeten hebben. Een sportzaal dient een draagvlak te hebben van tussen de 10.000 en 12.500 inwoners, een gymzaal een draagvlak van 3.000 inwoners, waarbij het draagvlak van gymzalen is gekoppeld aan het bewegingsonderwijs en niet zozeer de behoefte vanuit de (georganiseerde) binnensport. Hierbij is het van belang om te realiseren dat een sporthal (met drie gedeeltes) kan fungeren als drie gymzalen en een sportzaal (met twee gedeeltes) als twee gymzalen. Andersom kunnen een sportzaal (die niet geschikt is voor de competitievormen van alle binnensporten) en een gymzaal als uitwijkmogelijkheden fungeren voor trainingen of voor binnensporten die geen hele sporthal nodig hebben. Daarnaast vangen sportspecifieke binnensportaccommodaties zoals, danszalen, dojo's, turnhallen en dergelijke een deel van de vraag naar sporthallen, -zalen en gymzalen op.

Gemeente

In totaal heeft Súdwest-Fryslân bijna 79.500 inwoners tussen de zes en tachtig jaar oud (ten opzichte van 89.500 inwoners in totaal). Als dit inwoneraantal naast de Planologische Kengetallen wordt gelegd, heeft de gemeente behoefte aan tussen de vier en zes sporthallen, tussen de zeven en acht sportzalen, en 27 gymzalen (tabel 5.3). Met de huidige acht sporthallen, vier sportzalen en 47 gymzalen in de gemeente Súdwest-Fryslân zijn er gemeentebreed ruim voldoende binnensportaccommodaties aanwezig. Het tekort aan sportzalen wordt gecompenseerd door het overschot aan sporthallen. Het opvallend grote overschot aan gymzalen is te verklaren door het feit dat Súdwest-Fryslân een uitgestrekte gemeente is met veel kleine kernen en veel kleinschalige onderwijsvoorzieningen waar nabij sportruimte ruimte voor het bewegingsonderwijs moet worden gerealiseerd.

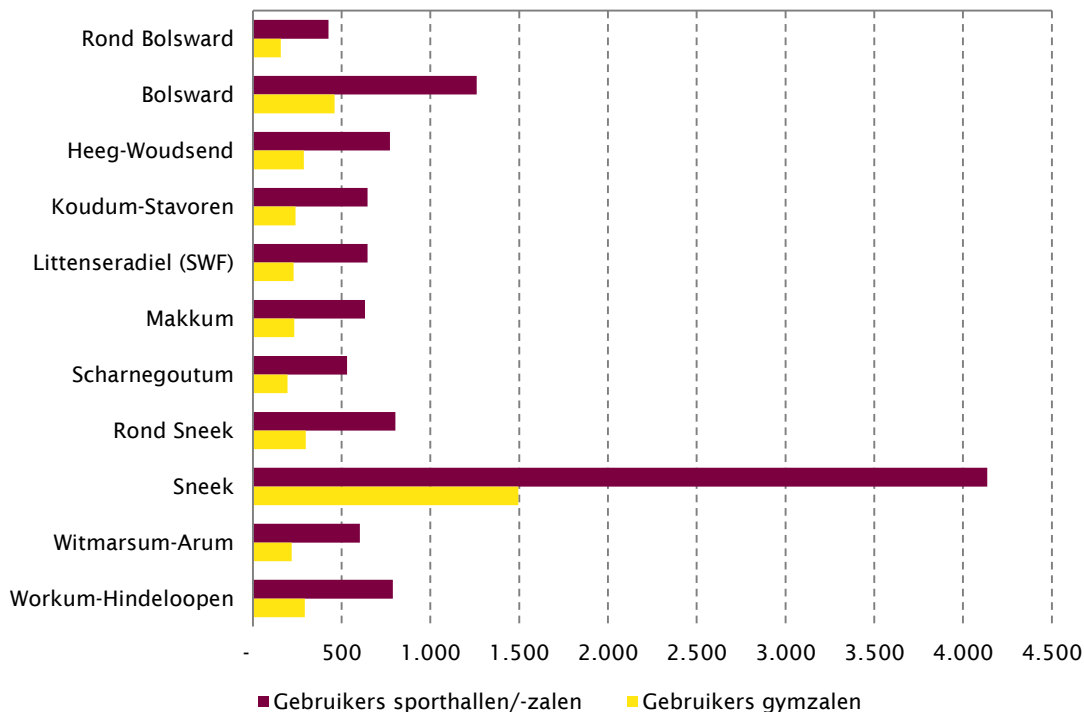
De verwachting is dat het aantal inwoners (tussen de zes en tachtig jaar) in Súdwest-Fryslân richting 2030 geleidelijk afneemt. Deze daling van het aantal inwoners kan van invloed zijn op de behoefte aan en de bezetting van de binnensportaccommodaties. De bevolkingskrimp is echter niet dusdanig dat de behoefte aan binnensportaccommodaties fors afneemt (tabel 5.3). De bandbreedte van het benodigd aantal sporthallen is in 2020 en 2030 kleiner, namelijk vier tot vijf sporthallen ten opzichte van vier tot zes sporthallen in 2016. De minimumbehoefte aan sportzalen is in 2030 lager, namelijk zes in plaats van zeven (in 2016 en 2020). De minimumbehoefte aan gymzalen is in 2020 en 2030 26 ten opzichte van 27 in 2016.

Tabel 5.3 Vraag-aanbodanalyse binnensportaccommodaties gemeente Súdwest-Fryslân, o.b.v. Planologische Kengetallen, 2016, 2020 en 2030

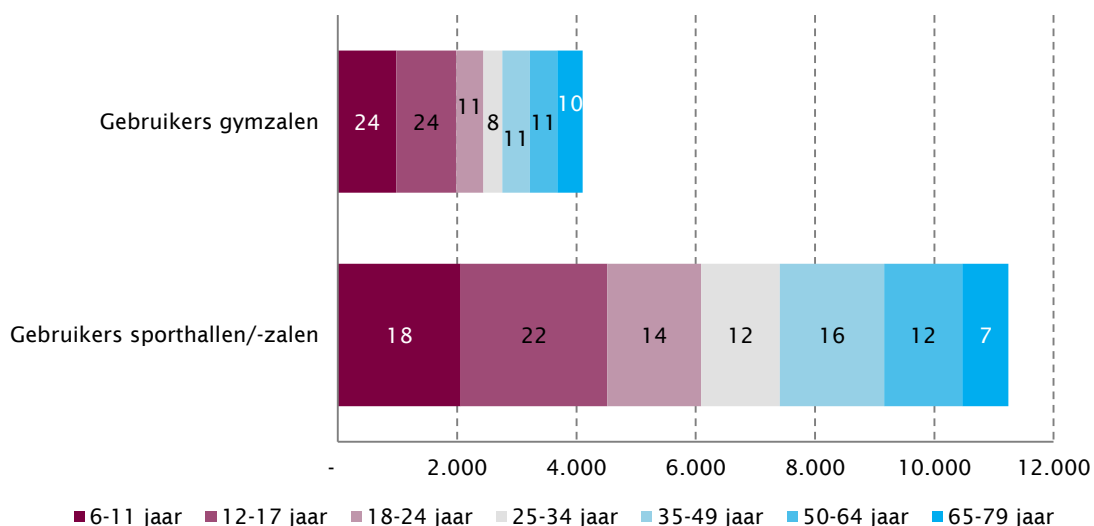
	2016		2020		2030	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Aantal inwoners (6-79 jaar)	79.398	79.398	78.504	78.504	75.856	75.856
<i>Sporthallen</i>						
Aanbod	8	8	8	8	8	8
Vraag	4	6	4	5	4	5
Overschot (+) / tekort (-)	+4	+2	+4	+3	+4	+3
<i>Sportzalen</i>						
Aanbod	4	4	4	4	4	4
Vraag	7	8	7	8	6	8
Overschot (+) / tekort (-)	-3	-4	-3	-4	-2	-4
<i>Gymzalen</i>						
Aanbod	45		45		45	
Vraag	27		26		26	
Overschot (+) / tekort (-)	+18		+19		+19	
<i>Zaalsporteenheden</i>						
Aanbod	77	77	77	77	77	77
Vraag	53	61	52	57	50	57
Overschot (+) / tekort (-)	+24	+16	+25	+20	+27	+20

Op basis van de landelijke cijfers van het gebruik van binnensportaccommodaties (tabel 2.3 in hoofdstuk 2), kan een schatting gemaakt worden van het aantal inwoners van Súdwest-Fryslân dat gebruikmaakt van binnensportaccommodaties. Het aantal inwoners dat in 2016 gebruik heeft gemaakt van gymzalen wordt geschat op circa 4.100; van sporthallen en -zalen op ongeveer 11.200 inwoners (figuur 5.1). Het grootste gedeelte van deze inwoners is woonachtig in Sneek (36%), op afstand gevolgd door Bolsward (11%). De gebruikers van gymzalen bestaan met name uit jongere inwoners (6-17 jaar), terwijl de gebruikers van de sporthallen en -zalen uit meerdere leeftijdsgroepen komen (figuur 5.2).

Figuur 5.1 Geschatte aantal gebruikers binnensportaccommodaties Súdwest-Fryslân (inclusief cluster Littenseradiel), naar cluster, 2016

Figuur 5.2 Gebruikerssamenstelling binnensportaccommodaties Súdwest-Fryslân, naar leeftijdsklasse, 2016

Clusters

In tabellen 5.4, 5.5 en 5.6 is per cluster in Súdwest-Fryslân de behoefte aan binnensportaccommodaties op basis van het aantal inwoners naast het aanbod gelegd. De gepresenteerde cijfers zijn de afgeronde behoeftes, waardoor de som van de behoeftes per cluster niet overeenkomt met de behoefte op gemeentenniveau. De bevolkingsontwikkeling in de clusters is dusdanig gering, dat in de (afgeronde) behoefte aan binnensportaccommodaties geen verschuivingen zullen plaatsvinden. Met andere woorden: de toekomstige behoefte (2020 en 2030) aan sporthallen, sportzalen en gymzalen blijft op clusterniveau hetzelfde als de huidige behoefte (2016).

Tabel 5.4 Vraag-aanbodanalyse sporthallen Súdwest-Fryslân, per cluster 2016, 2020 en 2030

Cluster	Aanbod	Behoefte			Overschot (+)/tekort (-)		
		2016	2020	2030	2016	2020	2030
Rond Bolsward	-	-	-	-	-	-	-
Bolsward	1	1	1	1	-	-	-
Heeg-Woudsend	-	1	1	1	-1	-1	-1
Koudum-Stavoren	1	- / 1	- / 1	- / 1	+1 / -	+1 / -	+1 / -
Littenseradiel	1	- / 1	- / 1	- / 1	+1 / -	+1 / -	+1 / -
Makkum	1	- / 1	- / 1	- / 1	+1 / -	+1 / -	+1 / -
Scharnegoutum	-	-	-	-	-	-	-
Rond Sneek	-	1	1	1	-1	-1	-1
Sneek	3	2	2	2	+1	+1	+1
Witmarsum-Arum	-	- / 1	- / 1	- / 1	- / -1	- / -1	- / -1
Workum-Hindeloopen	1	1	1	1	-	-	-

Tabel 5.5 Vraag-aanbodanalyse sportzalen Súdwest-Fryslân, per cluster, 2016, 2020 en 2030

Cluster	Aanbod	Behoefte			Overschot (+)/tekort (-)		
		2016	2020	2030	2016	2020	2030
Rond Bolsward	-	-	-	-	-	-	-
Bolsward	1	1	1	1	-	-	-
Heeg-Woudsend	1	1	1	1	-	-	-
Koudum-Stavoren	-	1	1	1	-1	-1	-1
Littenseradiel	-	1	1	1	-1	-1	-1
Makkum	-	1	1	1	-1	-1	-1
Scharnegoutum	1	1	1	1	-	-	-
Rond Sneek	1	1	1	1	-	-	-
Sneek	-	3	3	3	-3	-3	-3
Witmarsum-Arum	-	1	1	1	-1	-1	-1
Workum-Hindeloopen	-	1	1	1	-1	-1	-1

Tabel 5.6 Vraag-aanbodanalyse gymzalen Súdwest-Fryslân, per cluster, 2016, 2020 en 2030

Cluster	Aanbod	Behoefte			Overschot (+)/tekort (-)		
		2016	2020	2030	2016	2020	2030
Rond Bolsward	2	1	1	1	+1	+1	+1
Bolsward	2	3	3	3	-1	-1	-1
Heeg-Woudsend	3	2	2	2	+1	+1	+1
Koudum-Stavoren	3	2	2	2	+1	+1	+1
Littenseradiel	1	2	2	2	-1	-1	-1
Makkum	-	2	2	2	-2	-2	-2
Scharnegoutum	2	1	1	1	+1	+1	+1
Rond Sneek	3	2	2	2	+1	+1	+1
Sneek	22	10	10	10	+12	+12	+12
Witmarsum-Arum	4	2	2	2	+2	+2	+2
Workum-Hindeloopen	3	2	2	2	+1	+1	+1

Onderwijs

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft een wettelijke taakstelling in het voorzien van binnensportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs van de scholen gevestigd in de gemeente. Hoeveel ruimte door de gemeente beschikbaar moet worden gesteld, is vastgelegd in de Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Súdwest-Fryslân.

In deze gemeentelijke verordening wordt gesproken over het aantal klokuren waar de scholen recht op hebben dat in een ruimte beschikbaar moet worden gesteld door de gemeente voor het bewegingsonderwijs, in het vervolg de normatieve behoefte (aan binnensportruimte) genoemd. De normatieve behoefte is gebaseerd op het aantal groepen leerlingen (primair en (voortgezet) speciaal onderwijs) of het aantal leerlingen (voortgezet onderwijs). De normatieve behoefte van de onderwijslocaties voor het basis- en speciaal onderwijs (speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs) zijn bekend. De normatieve behoefte van de scholen voor het voortgezet onderwijs is niet bekend. De meeste scholen beschikken over (een) eigen binnensportruimte(s) waar het eigen bewegingsonderwijs in kan plaatsvinden. Indien deze capaciteit niet voldoende is, of als de school niet over een eigen ruimte beschikt, moet het ruimte inhuren bij de gemeente (of een niet-gemeentelijke accommodatie).

Gemeente

De basisscholen in Súdwest-Fryslân hebben in totaal een normatieve behoefte van 363 klokuren. Uitgaande van een maximale capaciteit van 26 klokuren per zaaldeel, zijn minimaal veertien zaaldelen nodig om het bewegingsonderwijs van de basisscholen te accommoderen.

De scholen voor speciaal onderwijs (speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs, speciaal en voortgezet speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs) hebben in totaal een normatieve behoefte van 137 klokuren. Om deze klokuren bewegingsonderwijs te accommoderen zijn minimaal zes zaaldelen nodig (uitgaande van een capaciteit van 26 klokuren per zaaldeel).

Gelet op het aanbod van 79 zaaldelen in de gemeente, is er voldoende aanbod aan binnensportruimte voor het bewegingsonderwijs van de scholen gevestigd in de gemeente. In hoeverre de spreiding van het aanbod aansluit bij de onderwijslocaties is in paragraaf 5.1 behandeld.

Tabel 5.7 Klokuren bewegingsonderwijs en benodigd aantal zaaldelen, Súdwest-Fryslân, 2016

	Klokuren	Minimaal benodigd aantal zaaldelen	Huidig aanbod zaaldelen
Basisonderwijs	363	^a 15	
Speciaal onderwijs	137	^a 6	^c 79
Voortgezet onderwijs	N.B.	^b N.B.	

^a Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po- en (v)so-bewegingsonderwijs worden ingezet.

^b Eén zaaldeel kan voor maximaal 34 klokuren vo-bewegingsonderwijs worden ingezet.

^c Uitgaande dat een sporthal uit drie zaaldelen bestaat, een sportzaal uit twee zaaldelen, en een gymzaal uit één zaaldeel.

Bron: Gemeente Súdwest-Fryslân 2016; bewerking: Mulier Instituut, 2017

Clusters

In Sneek is de grootste behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs voor het primair onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs (tabel 5.8). In alle clusters zijn voldoende zaaldelen aanwezig om aan de vraag naar sportruimte vanuit het (speciaal en primair) onderwijs te voldoen.

Tabel 5.8 Ruimtebehoefte voor bewegingsonderwijs scholen Súdwest-Fryslân, per cluster, 2016

	Aantal klokuren	Minimaal benodigd aantal zaaldelen ^{AB}	Huidig aanbod zaaldelen ^C
Rond Bolsward	17		2
<i>Basisonderwijs</i>	17	1	
Bolsward	38		7
<i>Basisonderwijs</i>	38	2	
<i>Voortgezet onderwijs</i>	N.B.	N.B.	
Heeg-Woudsend	24		5
<i>Basisonderwijs</i>	24	1	
Koudum-Stavoren	26		6
<i>Basisonderwijs</i>	26	1	
<i>Voortgezet onderwijs</i>	N.B.	N.B.	
Littenseradiel	29		6
<i>Basisonderwijs</i>	29	2	
Makkum	18		3
<i>Basisonderwijs</i>	18	1	
Scharnegoutum	21		4
<i>Basisonderwijs</i>	21	1	
Rond Sneek	23		5
<i>Basisonderwijs</i>	23	1	
Sneek	260		31
<i>Basisonderwijs</i>	123	5	
<i>Speciaal onderwijs</i>	137	6	
<i>Voortgezet onderwijs</i>	N.B.	N.B.	
Witmarsum-Arum	21		4
<i>Basisonderwijs</i>	21	1	
Workum-Hindeloopen	26		6
<i>Basisonderwijs</i>	26	1	

^A Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren bo- en so-bewegingsonderwijs worden ingezet.

^B Eén zaaldeel kan voor maximaal 34 klokuren vo-bewegingsonderwijs worden ingezet.

^C Uitgaande dat een sporthal uit drie zaaldelen bestaat, een sportzaal uit twee zaaldelen, en een gymzaal uit één zaaldeel.

Bron: Gemeente Súdwest-Fryslân 2016; bewerking: Mulier Instituut, 2017

In hoofdstuk 2 zijn de leerlingenprognoses van de scholen in Súdwest-Fryslân behandeld. Hier werd geconstateerd dat alle lagen onderwijs in elk cluster te maken zal krijgen met een terugloop in leerlingenaantallen. De toekomstige behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs zal hierdoor, bij een gelijkblijvend aantal klokuren bewegingsonderwijs logischerwijs niet hoger uitvallen dan nu (2016) het geval is.

5.3 Huidige bezetting

Om het mogelijke verschil tussen de normatieve behoefte aan binnensportaccommodaties die in de voorgaande paragraaf is behandeld en de feitelijke bezetting in beeld te brengen, wordt het verhuur tijdens het seizoen 2016/2017 van de binnensportaccommodaties in beeld gebracht. Waar mogelijk wordt de bezetting geanalyseerd aan de hand van bezettingsgraden¹⁰. Deze bezettingsgraden zijn uitgerekend door het aantal gewogen verhuurde uren¹¹ te delen door het maximaal aantal te verhuren uren¹². Een hoge bezettingsgraad betekent dat de accommodatie over het algemeen goed bezet is. Een lage bezettingsgraad is een indicatie dat de hal efficiënter kan worden gebruikt. Een (jaarlijkse) bezettingsgraad van 100 procent komt in de praktijk niet voor. Dit komt onder andere door uren die voor onderhoud en schoonmaak moeten worden vrijgehouden, maar ook de gedeeltelijke huur van hallen (de huur van een zaaldeel of een derde hal) kan overig verhuur bemoeilijken omdat andere huurders de hele hal nodig hebben.

Sporthallen

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft voor de monitor van de Vereniging Sport en Gemeenten uitgezocht voor hoeveel uur de binnensportaccommodaties in de gemeente per week standaard bezet zijn. Het aantal standaarduren voor de sporthallen in Súdwest-Fryslân is opgenomen in tabel 5.9. De sporthallen in Sneek worden het meest verhuurd. Deze hallen worden relatief veel voor onderwijs gebruikt. De Greidhoeke in Littenseradiel wordt daarentegen weinig door scholen gebruikt.

Tabel 5.9 Standaardweekgebruik (in uren) van de sporthallen in Súdwest-Fryslân, naar doelgroep, 2016/2017

Cluster	Plaats	Sporthal	Onderwijs	Sport en overig	Totaal
Bolsward	Bolsward	De Middelzee	51	31	82
Koudum-Stavoren	Koudum	De Sandobbe	24	59	83
Littenseradiel	Easterein	De Greidhoeke	15	41	56
Makkum	Makkum	Maggenheim	19	31	50
Sneek	Sneek	Duinterpen	54	27	81
Sneek	Sneek	Schuttersveld	75	28	103
Sneek	Sneek	Sneker Sporthal	70	42	112
Workum-Hindeloopen	Workum	De Rolpeal	22	32	54

Noot: De cijfers in de tabel zijn aangeleverd door de exploitanten van de sporthallen of zijn samengesteld door de gemeente.

¹⁰ Niet alle (gemeentelijke) binnensportaccommodaties zijn opgenomen in het verhuursysteem van de gemeente Súdwest-Fryslân waarmee het mogelijk is om de bezetting diepgaand te analyseren.

¹¹ Met het gewogen aantal verhuurde uren wordt het aantal verhuurde uren gecorrigeerd met een deelfactor bedoeld. Als een derde van de hallen (een zaaldeel) wordt verhuurd, worden deze uren voor een derde meegenomen in het totaal aantal verhuurde uren.

¹² Voor het maximaal aantal te verhuren uren wordt uitgegaan van een openstelling van 08:00 tot 23:00 uur, alle 365 dagen van het seizoen 2016/2017. De gemeentelijke binnensportruimtes in Súdwest-Fryslân zijn in de zomervakantie gesloten.

In het reserveringssysteem van de gemeente Súdwest-Fryslân is het verhuur van de gemeentelijke sporthallen Duinterven, Schuttersveld, De Middelzee en de Sneker Sporthal opgenomen. Het systeem maakt het mogelijk om de bezetting van deze binnensportaccommodaties aan de hand van bezettingsgraden verder te analyseren. De overige (gemeentelijke) binnensportaccommodaties staan niet in dit systeem en worden hier niet verder geanalyseerd.

Jaarbezetting

In tabel 5.10 staat het jaargebruik (in uren) van de gemeentelijke sporthallen. De Sneker Sporthal is relatief het beste bezet. Dit is in overeenstemming met het afgeleide uit tabel 5.9. De hal is voor ongeveer de helft van de tijd bezet. Deze relatief hoge bezettingsgraad komt mede door de huur ten behoeve van het bewegingsonderwijs. De overige sporthallen hebben onderling een vergelijkbare bezettingsgraad. De Middelzee wordt het meest van de sporthallen voor sportdoeleinden gebruikt (en overige doeleinden) en het minst ten behoeve van het bewegingsonderwijs.

Tabel 5.10 Jaargebruik (in uren) en bezettingsgraad (percentage) sporthallen Súdwest-Fryslân, in 2016/2017

Cluster	Plaats	Sporthal	Jaargebruik (uren)			Bezettingsgraad (%)
			Bewegingsonderwijs	Sport en overig	Totaal	
Sneek	Sneek	Duinterven	682	897	1.579	29
	Sneek	Schuttersveld	736	1.019	1.754	32
	Sneek	Sneker Sporthal	1.301	1.273	2.575	47
Bolsward	Bolsward	De Middelzee	351	1.393	1.744	32

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF hebben beiden richtlijnen voor de bouw en exploitatie van een sporthal opgesteld. Deze richtlijnen gaan uit van de (potentiële) bezetting van sporthallen in uren. De VNG adviseert dat voor de bouw en exploitatie van een sporthal een minimale behoefte van 1.600 uur per jaar moet bestaan. Dit aantal is inclusief onderwijsgebruik. NOC*NSF hanteert een richtlijn van 1.400 uur sportgebruik. Dit aantal is exclusief onderwijsgebruik.

Het totale jaargebruik van Schuttersveld (1.754 uur), De Middelzee (1.744) en de Sneker Sporthal (2.574) liggen boven de minimumbehoefte die door VNG is gesteld (1.600). Duinterven (1.579 uur) zit tegen het minimum aan. Wanneer alleen naar het sportgebruik van de sporthallen wordt gekeken, conform de richtlijn van NOC*NSF, voldoet geen van de sporthallen aan de richtlijn van NOC*NSF (1.400 uur). De Sneker Sporthal (1.273 uur) en De Middelzee (1.393) zitten tegen het minimum aan.

Seizoenbezetting

Om een goed beeld te krijgen van de bezetting van de sporthallen door het jaar heen, is het seizoen 2016/2017 in drie seizoenen opgedeeld. In het zomerseizoen (juli-augustus) hebben de scholen vakantie en hebben veel verenigingen een zomerstop. Er wordt om deze reden in deze periode minder ruimte in de binnensportaccommodaties gehuurd. In het winterseizoen (januari, februari en december) vinden voor de handbal-, hockey- en korfbalverenigingen de binnencompetities plaats. Deze periode is in het verhuur van de binnensportaccommodaties (veelal) de drukste periode. De overige maanden behoren tot het 'reguliere seizoen'.

We zien dat de bezettingsgraden van de sporthallen tijdens het winterseizoen hoger zijn dan tijdens het reguliere seizoen (tabel 5.11). Vooral Schuttersveld is in het winterseizoen, vergeleken met het

reguliere seizoenen, beter bezet. De bezetting tijdens het zomerseizoen van de sporthallen is laag. De accommodaties worden tijdens deze maanden slechts sporadisch verhuurd.

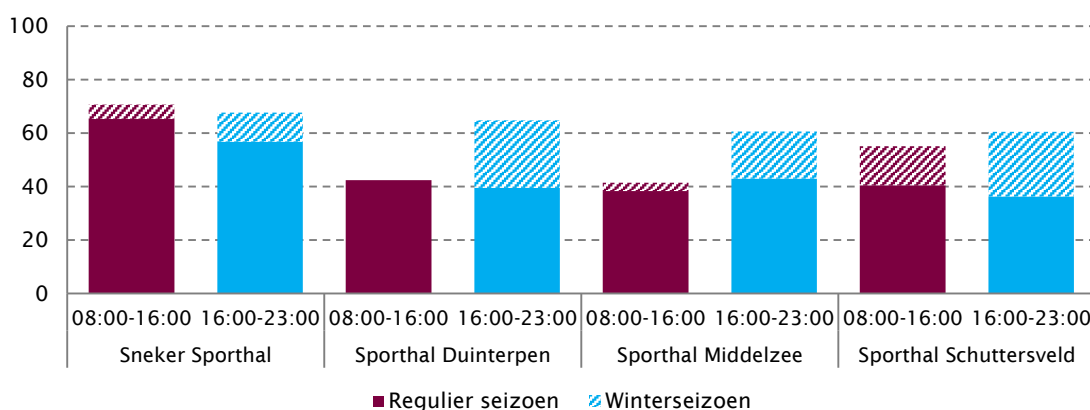
Tabel 5.11 Bezettingsgraden sporthallen Súdwest-Fryslân tijdens regulier, winter- en zomerseizoenen (percentage), in 2016/2017

Cluster	Plaats	Sporthal	Regulier seizoen	Winterseizoen	Zomerseizoen	Jaar
Sneek	Sneek	Duinterpen	30	43	5	29
	Sneek	Schuttersveld	32	54	-	32
	Sneek	Sneker Sporthal	53	65	-	47
Bolsward	Bolsward	De Middelzee	35	45	3	32

Doordeweekse bezetting

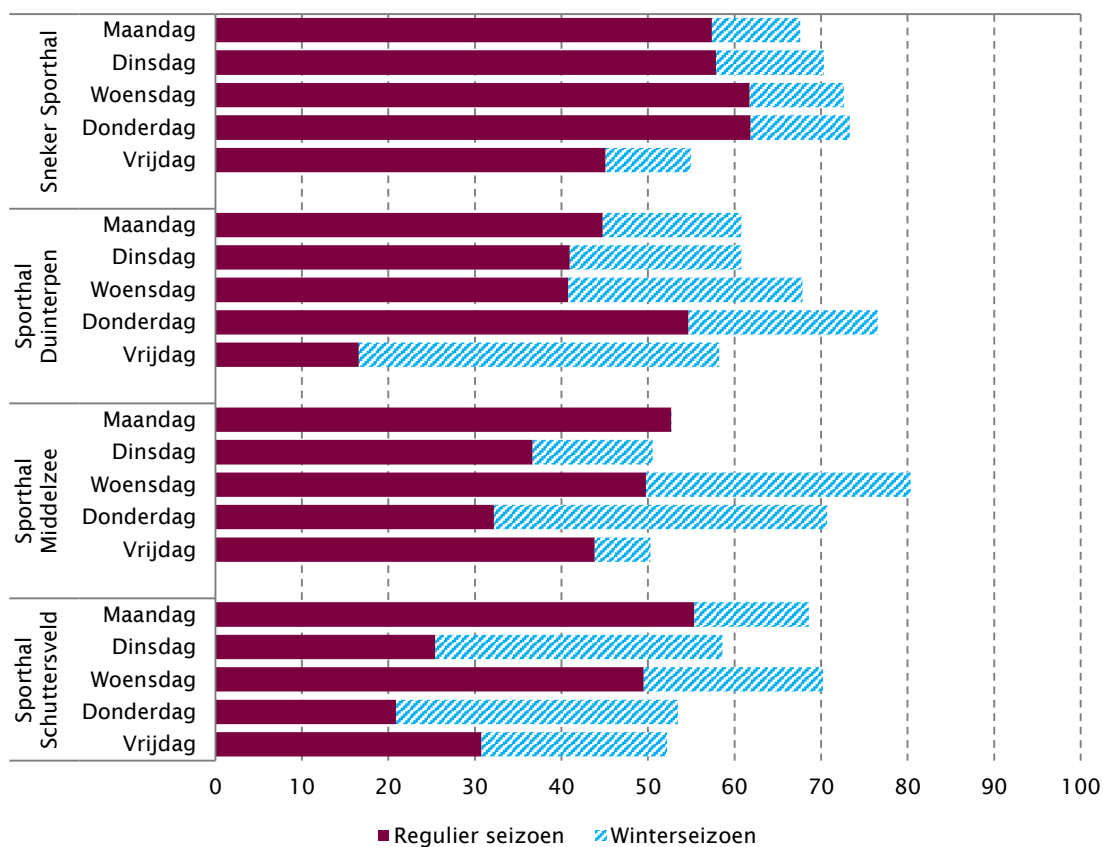
In het reguliere seizoen hebben de sporthallen doordeweeks overdag (08:00-16:00 uur) gemiddeld een bezettingsgraad van 47 procent en in de avond (16:00-23:00 uur) van 44 procent. De percentages liggen in het winterseizoen hoger: overdag 52 procent en in de avond 63 procent. De Sneker Sporthal is zowel overdag als in de avond van de sporthallen het best bezet (figuur 5.3).

Figuur 5.3 Bezettingsgraden sporthallen Súdwest-Fryslân op doordeweekse dagen tijdens regulier en winterseizoenen, per tijdsperiode, 2016/2017

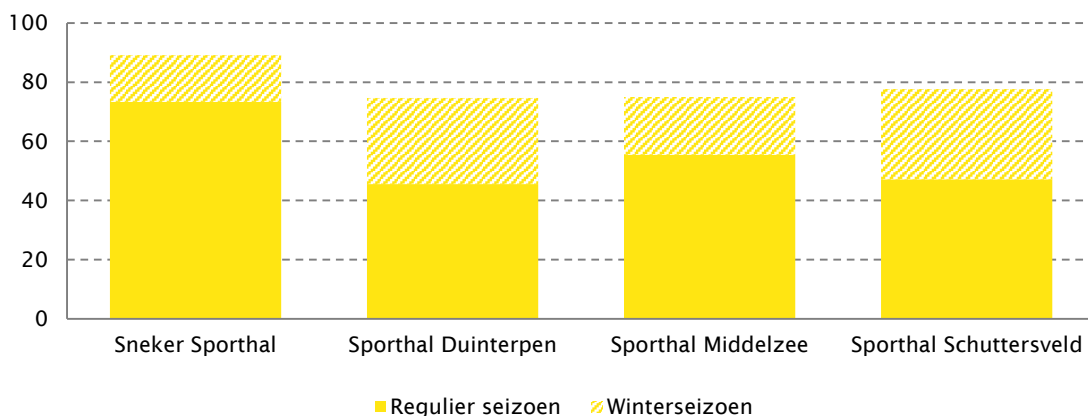
Tijdens het reguliere seizoen zijn de sporthallen gemiddeld op maandag het drukst bezet (figuur 5.4). In het winterseizoen is de woensdag het drukst. Zowel in het regulier als winterseizoen is de bezetting op vrijdag gemiddeld het laagst.

Figuur 5.4 Bezettingsgraden sporthallen Súdwest-Fryslân tijdens de avonduren (16:00-23:00 uur) tijdens het regulier en winterseizoen, per doordeweekse dag, 2016/2017, in procenten.

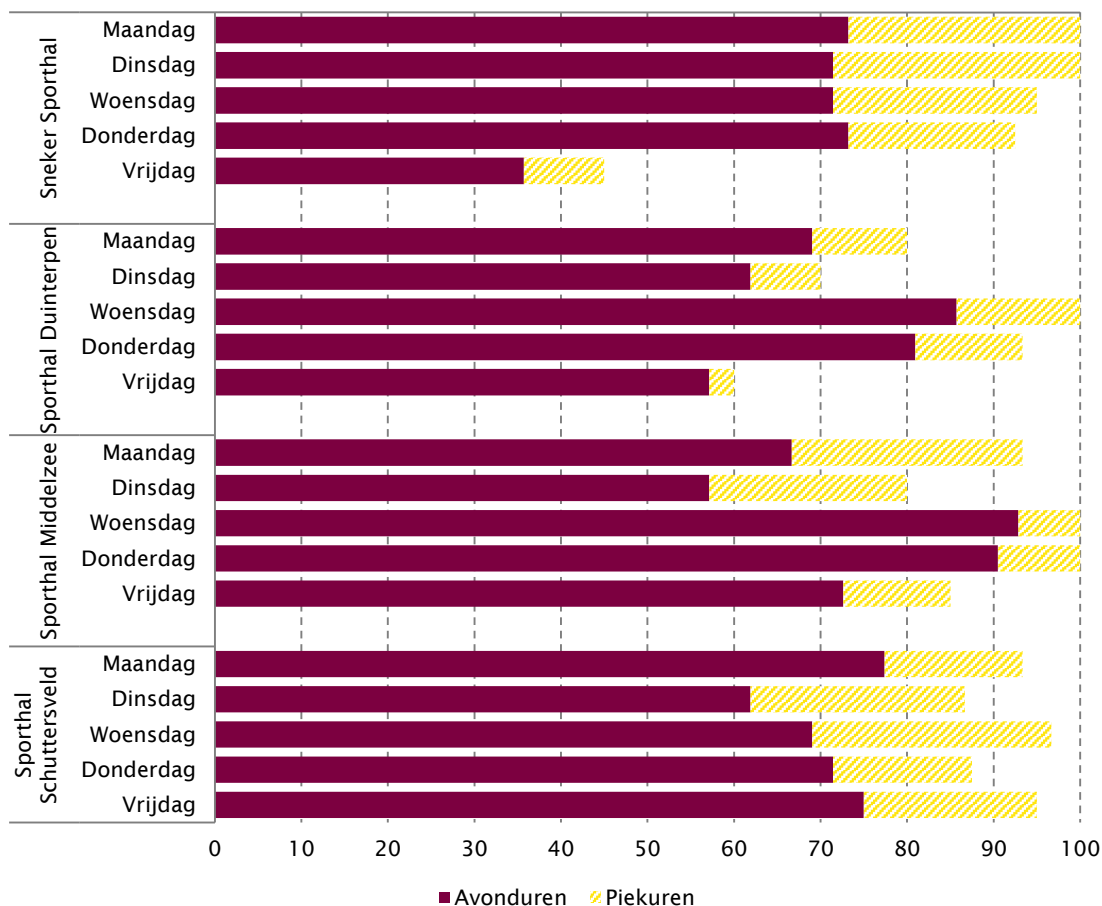
De ervaring leert dat de uren tussen 17:00 en 22:00 uur bij verenigingen het meest populair zijn. In deze tijdsperiode is de bezetting van de accommodaties meestal hoog. Dit is ook het geval voor de sporthallen in Súdwest-Fryslân (figuur 4.5). Met name in het winterseizoen is de bezetting van de sporthallen tijdens de piekuren hoog. In de Sneker Sporthal (voor de andere sporthallen in minder mate) is de bezetting dusdanig hoog dat in deze periode knelpunten kunnen worden ervaren.

Figuur 5.5 Gemiddelde bezetting sporthallen Súdwest-Fryslân, tijdens doordeweekse piekuren (17:00-22:00 uur), in het regulier en winterseizoen, 2016/2017

Bovenstaande cijfers leiden tot de veronderstelling dat in de verhuur van de sporthallen in Súdwest-Fryslân tijdens de piekuren in het winterseizoen knelpunten kunnen voorkomen. Om deze reden is specifiek gekeken naar een week midden in het winterseizoen (de derde week van januari). We zien dat in deze week de hallen op de doordeweekse dagen regelmatig volledig zijn bezet (figuur 5.6).

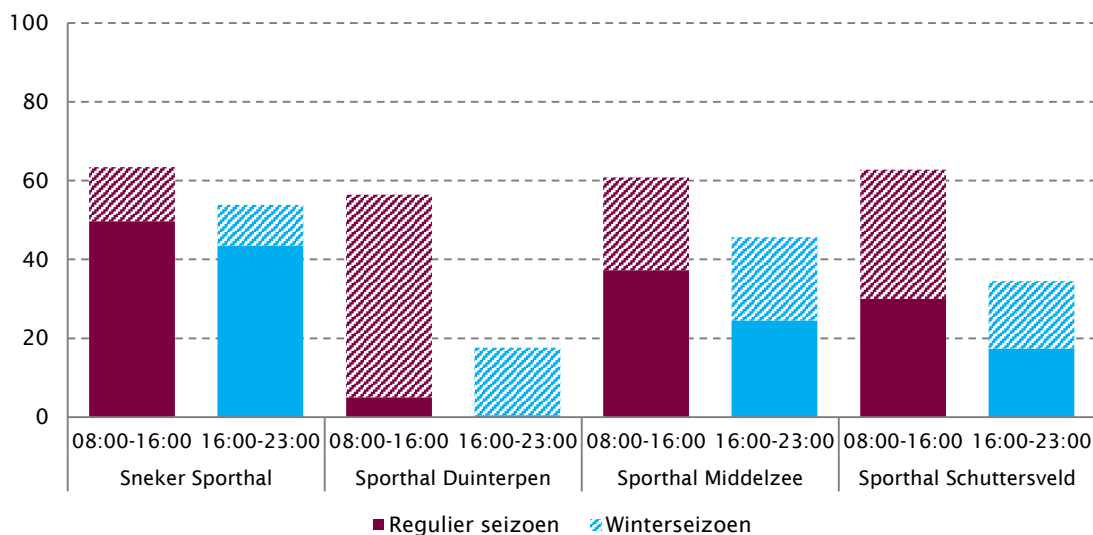
Figuur 5.6 Bezettingsgraden sporthallen derde week januari, tijdens de avonduren (16:00-23:00 uur) en piekuren (17:00-22:00 uur), per doordeweekse dag, 2016/2017, in procenten.

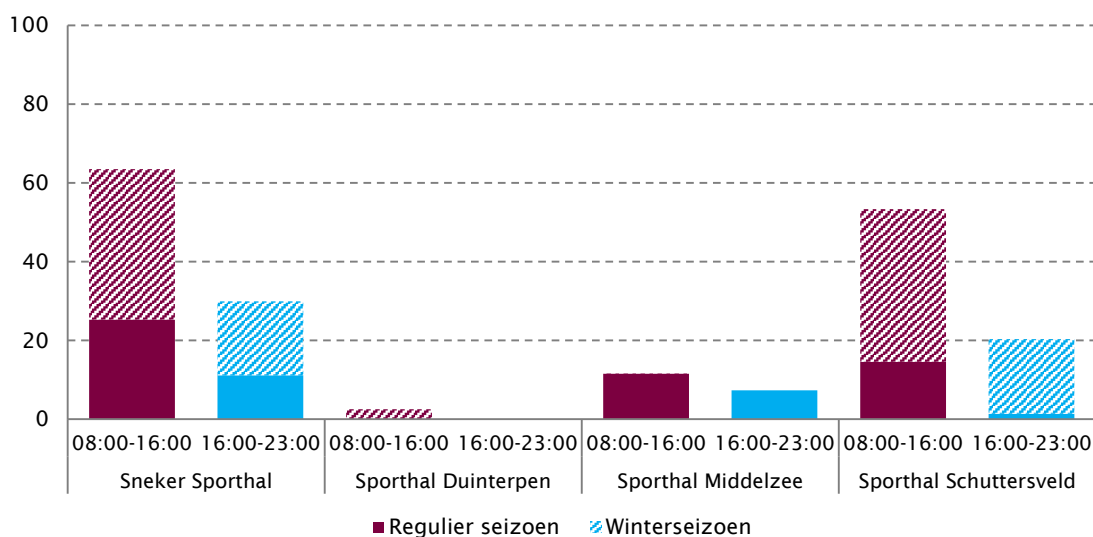
Weekendbezetting

Duinterpen wordt tijdens het reguliere seizoen in het weekend nauwelijks verhuurd (figuur 5.7; figuur 5.8). In het winterseizoen heeft de hal (overdag) op zaterdag een vergelijkbare bezetting met de andere sporthallen. Op zondag staan de hallen voor het overgrote deel van de tijd leeg.

Figuur 5.7 Bezettingsgraden sporthallen op zaterdag tijdens regulier en winterseizoen, per tijdsperiode

Figuur 5.8 Bezettingsgraden sporthallen op zondag tijdens regulier- en winterseizoen, per tijdsperiode

Sport- en gymzalen

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft voor de monitor van de Vereniging Sport en Gemeenten uitgezocht voor hoeveel uur de binnensportaccommodaties in de gemeente per week standaard bezet zijn. Het aantal standaarduren voor de sport- en gymzalen in Súdwest-Fryslân is in tabel 5.12 opgenomen. De uren verschillen sterk tussen de accommodaties. Ondanks dat gymzalen primair worden gebouwd om het bewegingsonderwijs van (basis)scholen te faciliteren, en hierdoor niet voor alle (verenigings)sporten geschikt zijn, vervullen veel gymzalen een deel van de behoefte aan ruimte voor sport- en overige doeleinden.

Tabel 5.12 Standaardweekgebruik (in uren) van de sport- en gymzalen Súdwest-Fryslân, naar doelgroep, 2016/2017

Kern	Plaats	Naam	Onderwijs	Sport en overig	Totaal
Sportzalen					
B	Bolsward	Marne	40	25	65
HW	Woudsend	De Drieuwpôle	13	44	57
SG	Sijbrandaburen	It Mingeltsje	15	19	34
RS	IJlst	De Utherne	25	45	70
Gymzalen					
RB	Blauwhuis	Sint Gregorius	6	17	23
RB	Nijland	Yn'e Mande	9	30	39
B	Bolsward	Marne	40	12	52
B	Bolsward	Sint Maarten	36	-	36
HW	Heeg	It Heechhûs	16	28	44
HW	Hommerts	Oan it Far	6	21	27
HW	Oudega	It Joo	6	62	68
KS	Koudum	De Klink	22	6	28
KS	Stavoren	De Kaap	4	43	47
KS	Warns	De Treffe	9	10	19
L	Wommels	It Trochpaad	11	11	22
L	Reahûs	Reahûs	3	4	7
L	Wommels	Wommels	N.B.	N.B.	N.B.
SG	Raerd	Raerd	-	13	13
SG	Scharnegoutum	War-Dy	6	25	31
RS	Oosthem	It Himsterhûs	-	8	8
RS	Oppenhuizen	It Harspit	5	26	31
RS	IJlst	De Utherne	-	21	21
S	Sneek	AOC	40	-	40
S	Sneek	Bogerman ^A	-	13	13
S	Sneek	Conventschool	N.B.	N.B.	N.B.
S	Sneek	De Spil	-	20	20
S	Sneek	Sinne ^A	68	14	82
S	Sneek	Julianaschool	26	-	26
S	Sneek	Fultura	N.B.	N.B.	N.B.
S	Sneek	Het Kompas	40	-	40
S	Sneek	Piet Bakkerschool	30	-	30
S	Sneek	De Diken	1	11	12
S	Sneek	ROC	N.B.	N.B.	N.B.
S	Sneek	RSG ^A	80	9	89
S	Sneek	Simon Havinga school	19	2	21
S	Sneek	Súdwester ^A	45	4	49
S	Sneek	Schuttersveld	17	27	44
S	Sneek	Thomas van Aquinoschool	30	1	31
S	Sneek	Burgemeester de Hoopark	28	10	38
S	Sneek	BOS-Lokaal	6	-	6
WA	Arum	De Bining	13	18	31
WA	Kimswerd	Pier's Stee	2	17	19
WA	Pingjum	Pingjum	3	8	11
WA	Witmarsum	Witmarsum	11	20	31
WH	Hindeloopen	De Skulpe	5	-	5
WH	Heidenskip	It Swaeigat	-	4	4
WH	Parrega	De Gearhing	8	10	18

^A Gezamenlijk gebruik van de twee zalen. Noot: De cijfers in de tabel zijn aangeleverd door de exploitanten van de gym- en sportzalen of zijn samengesteld door de gemeente.

In het reserveringssysteem van de gemeente Súdwest-Fryslân is het verhuur van zes gemeentelijke gymzalen opgenomen. Het systeem maakt het mogelijk om de bezetting van deze zalen aan de hand van bezettingsgraden verder te analyseren. Voor overige (gemeentelijke) sport- en gymzalen is dit niet mogelijk.

Schuttersveld en Burgemeester de Hooppark hebben een vergelijkbare jaarbezetting (tabel 5.12 en 5.13). Schuttersveld wordt in de avond relatief veel voor sportdoeleinden gehuurd, waar Burgemeester de Hooppark overdag veel voor onderwijsdoeleinden wordt gebruikt. De andere gymzalen worden beduidend minder gebruikt.

Tabel 5.13 Jaargebruik (in uren) en bezettingsgraad (percentage) gymzalen in Súdwest-Fryslân, in 2016/2017

Cluster	Plaats	Gymzaal	Jaargebruik (uren)			Bezettingsgraad (%)
			Bewegings onderwijs	Sport en	Totaal	
Scharnegoutum	Raerd	Raerd	-	440	440	8
Sneek	Sneek	Burgemeester de Hooppark	1.071	298	1.369	25
	Sneek	De Spil	17	774	791	14
	Sneek	Schuttersveld	501	929	1.430	26
Witmarsum-Arum	Arum	De Bining	363	495	858	16
	Witmarsum	Witmarsum	447	571	1.018	19

Tabel 5.14 Gemiddelde bezettingsgraden (percentage) gymzalen in Súdwest-Fryslân, op doordeweekse dagen, per tijdsperiode, in 2016/2017

Cluster	Plaats	Gymzaal	08:00-16:00	16:00-23:00
Scharnegoutum	Raerd	Raerd	4	24
Sneek	Sneek	Burg. de Hooppark	60	16
	Sneek	De Spil	13	33
	Sneek	Schuttersveld	33	52
Witmarsum-Arum	Arum	De Bining	24	27
	Witmarsum	Witmarsum	26	33

5.4 Conclusie

Het aanbod aan binnensportruimte in Súdwest-Fryslân is behoorlijk te noemen. In vergelijking met het landelijke gemiddelde, het gemiddelde in Fryslân (VSG-regio) en het gemiddelde met gemeenten met vergelijkbare inwoneraantallen, beschikt Súdwest-Fryslân over relatief veel binnensportruimte (zaalsporteenheden). Belangrijke kanttekeningen hierbij zijn dat het aanbod grotendeels uit gymzalen bestaat en het aanbod aan sporthallen relatief laag is. Gymzalen kennen ten opzichte van sporthallen en -zalen een beperktere functionaliteit in het accommoderen van de meeste binnensporten.

De ruwe indicatie op basis van de Planologische Kengetallen voor binnensportaccommodaties schrijven voor dat Súdwest-Fryslân zou moeten beschikken over vier tot zes sporthallen, zeven tot acht sportzalen en 27 gymzalen, waarbij een wisselwerking tussen deze typen accommodaties plaatsvindt doordat het ene type accommodatie invulling kan geven aan de behoefte aan een andere type accommodatie. Met de huidige binnensportaccommodaties voldoet de gemeente hieraan. Wanneer we kijken naar de behoefte vanuit de verschillende typen gebruikers, zien we dat de toekomstige behoefte bij alle typen gebruikers lager is dan nu het geval is.

Het aantal inwoners van Súdwest-Fryslân dat gebruikmaakt van sporthallen en -zalen in 2016 wordt geschat op ongeveer 11.200 inwoners. Het aantal inwoners van Súdwest-Fryslân dat gebruikmaakt van gymzalen wordt geschat op 4.100 inwoners (exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs). Behalve een afname in het totaal aantal inwoners dat gebruikmaakt van de binnensportaccommodaties, zien we een verschuiving in de samenstelling van deze inwoners. De accommodaties zullen in de toekomst relatief door meer senioren dan junioren worden gebruikt. Dit kan (positieve) gevolgen hebben voor de piekbelasting van de accommodaties, omdat senioren meer dan junioren ook op daluren van de accommodaties gebruikmaken. Daarnaast kampen de meeste binnensportbonden met een teruglopend aantal leden. Dit zal ook zijn weerslag hebben op de verenigingen in Súdwest-Fryslân en daarmee de behoefte aan binnensportruimte vanuit de binnensportverenigingen.

Vanuit zowel het basis- als voortgezet onderwijs, zal de vraag naar ruimte voor bewegingsonderwijs in de toekomst (sterk) afnemen. De spreiding van de schoollocaties ten opzichte van de sportaccommodaties zorgen voor meerdere knelpunten in de taakstelling om binnen afzienbare afstand in ruimte voor bewegingsonderwijs te voorzien. De gemeente zorgt voor leerlingenvervoer waar dit zich voordoet.

Uit de analyse van de verhuuroverzichten (op basis van de bezettingsgraden) blijkt, ondanks het normatieve voldoende aanbod, dat in de verhuur van de sporthallen knelpunten kunnen worden ervaren. Deze knelpunten vinden plaats tijdens de piekuren (17:00-22:00 uur) in het winterseizoen (december, januari en februari). Buiten deze piekuren is voor de huidige huurders voldoende ruimte om meer uren te huren, en is het mogelijk om extra huurders in de sporthallen te accommoderen.

Bijlage 1 Oppervlaktes natuurgrastrainingsvelden Súdwest-Fryslân

Tabel b1.1 Oppervlaktes natuurgrastrainingsvelden Súdwest-Fryslân

Cluster	Plaats	Sportpark	Oppervlakte (m ²)	Natuurgrastrainingsveld
RB	Nijland	Zweitse Huitema	5.000	0,5
RB	Blauwhuis	Blauwhuis	3.700	0,5
B	Bolsward	Het Bolwerk	5.800 + 4.900	1 + 0,5
HW	Woudsend	De Spil	-	-
HW	Heeg	Heeg	-	-
HW	Oudega	It Joo	4.700	0,5
HW	Hommerts	Hommerts-Jutrijp	4.000	0,5
KS	Stavoren	De Ribbe	4.600	0,5
KS	Koudum	De Sanddobbe	3.700	0,5
L	Easterein	Skoalleseize	3.500	0,5
M	Makkum	De Braak	5.300	0,5
SG	Scharnegoutum	De Kromme Tille	6.000	1,0
RS	IJlst	De Utherne	5.200	0,5
RS	Oppenhuizen	De Bou	-	-
S	Sneek	Leeuwarderweg	2.700	0,5
S	Sneek	Schuttersveld	-	-
S	Sneek	Tinga	-	-
S	Sneek	Zuidersportpark	2.600	0,5
WA	Arum	De Bining	-	-
WA	Witmarsum	It Fliet	6.300	1,0
WH	Hindeloopen	De Meenskar	3.700	0,5
WH	Workum	De Rolpeal	-	-

Cluster: RB = Rond Bolsward, B = Bolsward, HG = Heeg-Woudsend, KS = Koudum-Stavoren, L = Littenseradiel (SWF), M = Makkum, SG = Scharnegoutum, RS = Rond Sneek, S = Sneek, WA = Witmarsum-Arum, WH = Workum-Hindeloopen.

Bijlage 2 Toelichting rekenmodel

Het ruimte-instrument gaat uit van harde gegevens. Dat wil zeggen dat de berekeningen worden gemaakt aan de hand van duidelijk te kwantificeren gegevens zoals velden-, banen-, team- en ledenaantallen, en planningsnormen. Tenzij anders aangegeven, zijn de velden-, banen-, team- en ledenaantallen aangeleverd door de gemeente en door de gemeente ter controle voorgelegd aan de verenigingen. De gebruikte planningsnormen en richtlijnen zijn vastgesteld door VNG, de betreffende sportbonden en koepelorganisatie NOC*NSF, en afkomstig uit het Handboek Sportaccommodaties.

De velden- of banenbehoefte die op basis van het ruimte-instrument worden gepresenteerd, moeten worden gezien als een indicatie en een richtlijn. De uitkomsten mogen daarom niet zonder meer worden vertaald naar de praktijk, maar moeten worden getoetst aan de werkelijke situatie (bij de verenigingen).

De gepresenteerde velden- of banenbehoefte is gebaseerd op de behoefte van het aantal teams (die ingeschreven staan bij een bondscompetitie) of ingeschreven leden. De velden en banen worden veelal meer gebruikt. Toernooien, interne competities en overige activiteiten worden niet meegenomen, waardoor de behoefte (en belasting) hoger kan uitvallen dan hier is gepresenteerd.

Als planningshulpmiddel voor veldsportaccommodaties zijn in algemene zin drie begrippen van belang: namelijk belastingcoëfficiënt, normteams en planningsnorm.

Belastingcoëfficiënt

De belastingcoëfficiënt geeft per type team aan wat de belasting is van dat type team voor het sportveld. Er bestaat een groot verschil in de beschadiging van het veld als gevolg van een pupillenwedstrijd in vergelijking met een seniorenwedstrijd. Niet alleen duurt een pupillenwedstrijd korter dan een seniorenwedstrijd, ook is sprake van een aanzienlijk geringere belasting van het veld per speler. Hierdoor kunnen niet alle teams als gelijkwaardig worden beoordeeld. Om de behoefte van de sportverenigingen naar sportvoorzieningen te bepalen, is door NOC*NSF voor de teamsporten een vertaling gemaakt naar belastingcoëfficiënten. Dit betekent dat een senior competitieteam op een eenheid van 1,0 wordt gesteld en de overige teams hieraan worden gerelateerd.

Normteams

Op basis van de belastingcoëfficiënten worden de andere teams omgerekend naar seniorteams. Een seniorteam kent een belastingcoëfficiënt van 1, terwijl veel andere teams een lagere belastingcoëfficiënt kennen. Door de andere teams te vermenigvuldigen met de eigen belastingcoëfficiënt, wordt de belasting uitgedrukt in de belasting van seniorteams. Het resultaat van de optelling van deze omrekening wordt het aantal normteams genoemd. Een vereniging met relatief veel jeugdteams, heeft dus een relatief lager aantal normteams dan een vereniging met vooral seniorenteam.

Planningsnorm

Een planningsnorm is een hulpmiddel waarmee in een bepaalde lokale situatie, uitgaande van een bepaalde sportbehoefte, omvang en inrichting van nieuwe en/of bestaande sportaccommodaties nader vorm en inhoud kan worden gegeven.

Toelichting behoeftebepaling voetbalvelden

Het benodigd aantal voetbalwedstrijdvelden kent een cultuurtechnische en een organisatorische component. De cultuurtechnische component geeft aan hoeveel velden er nodig zijn zodat de kwaliteit van de velden gewaarborgd blijft. Dit gebeurt op basis van belastingcoëfficiënten. De organisatorische component wordt bepaald door de bruto- en netto speeltijden van de teams.

Belangrijke uitgangspunten bij de bepaling van de wedstrijdveldenbehoefte zijn dat:

- (1) De (natuurgras)velden in goede kwaliteit verkeren en goed beheerd en onderhouden worden;
- (2) Een evenwichtige wedstrijdplanning wordt gemaakt;
- (3) Er voldoende pupillendoeltjes aanwezig zijn zodat twee zeven-tegen-zeven-velden op één volledig wedstrijdveld kunnen worden uitgezet.

Het benodigd aantal trainingsvelden wordt aan de hand van de indicatieve trainingsuren bepaald. De planningsnormen gaan uit dat elk team globaal genomen tweemaal 80 minuten traint gedurende 40 weken. Afhankelijk van de ambitie van de vereniging (of specifieke teams) kan een verschil optreden tussen de indicatieve berekening en de werkelijke situatie.

Belangrijke uitgangspunten bij de bepaling van de trainingsveldenbehoefte zijn dat:

- (1) De trainingsvelden de afmetingen hebben van een wedstrijdveld;
- (2) Alleen het eerste elftal van een heel veld gebruikmaakt. De overige teams worden geacht met meerdere teams tegelijkertijd te trainen op het trainingsveld (twee elftallen of vier zeventallen per training/veld);
- (3) De trainingsvelden afgestemd zijn op het beoogde gebruik. Een trainingsveld moet ook gebruikt kunnen worden onder minder gunstige omstandigheden;
- (4) Er een efficiënte indeling en benutting van de trainingsvelden bestaat. Dat wil zeggen dat de gebruiker zich moet aanpassen aan de tijden;
- (5) Er geen trainingen plaatsvinden op de natuurgraswedstrijdvelden.

Bijlage 3 Aantal teams voetbalverenigingen Súdwest-Fryslân

Tabel b3.1 Aantal weekendteams voetbalverenigingen Súdwest-Fryslân, naar weekenddag, seizoen 2016/2017

Vereniging	Zaterdag											Zondag							
	Senioren	35+/45+	G	J019 (1:11)	J017 (1:11)	M017 (1:11)	J016 (1:11)	J015 (1:11)	M015 (1:11)	M015 (7:7)	J013 (1:11)	M013 (1:11)	M013 (7:7)	J011 (7:7)	M011 (7:7)	J09 (7:7)	J07 (7:7)	J07 (4:4)	Senioren
VV Nijland	3			1			1							1	1				
VV Blauwhuis														1	1				2
SC Bolsward	8	1	3	2	1	6	2	2	6	3	9	2	10	1					3
VV Woudsend	3			1			1		1		2		2						
VV Heeg	3			1			2		1		2		3						
VV Oudega	3						1		2		1		1						
HJSC	3			1	1	1							1		1				
QVC	4			1	1		2		2		1		3						
Oeverzwaluwen	4			1	1		1		1		3		3						
S.D.S.	5			1	2		3	1	1	3	1	4	3						
VV Makkum	4			1	2		2		2		3		3		3				
VV Scharnegoutum	4				2		2		3		3		4						
IJ.V.C.	3			1	2		3		2		3		4						
Top `63	2			1	1				1		2		1						
LSC 1890	1	2		3	5	1	6	1	6	1	9	1	7						6
Waterpoort Boys	6																		
Blackboys								1	1		1	1	1		1				4
Sneek Wit Zwart	5	2	1	2	4	1	5	1	4	1	7	1	7						7
O.N.S.	8			3	2		4		3	1	5		3						
VV Arum	2	1			1		2		1		2		2				1		
SV Mulier	4	1			1		1	1	1		3		2				2		
SV Hielpen	2										2		1						
VV Workum	3			1	2		2	1	3		1	5	1	5					

Bijlage 4 Afstandsanalyse onderwijslocaties tot binnensportruimtes

Tabel b4.1 Drie dichtstbijzijnde binnensportruimtes vanaf onderwijslocaties voor het basisonderwijs, Súdwest-Fryslân, afstand in kilometers

Kern	School	Kern	Binnensportruimte	Afstand
Rond Bolsward	De Earste Trimen	Rond Bolsward	Gymzaal Yn'e Mande	0,0
		Bolsward	De Middelzee	3,7
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	4,3
	St. Gregorius	Rond Bolsward	Gymzaal Sint Gregorius	0,5
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Gearhing	4,4
		Heeg-Woudsend	Gymzaal It Joo	5,2
Bolsward	De Blinker	Bolsward	De Middelzee	0,0
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	1,2
		Bolsward	Sportzaal Marne	1,4
	De Bron	Bolsward	De Middelzee	0,2
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	1,0
		Bolsward	Sportzaal Marne	1,2
	De Opbouw	Bolsward	De Middelzee	1,2
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	1,3
		Bolsward	Sportzaal Marne	1,8
	St. Maarten	Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	0,1
		Bolsward	Sportzaal Marne	0,7
		Bolsward	Gymzaal Marne	0,7
Heeg-Woudsend	It Wrâldfinster	Heeg-Woudsend	Gymzaal It Heechhûs	0,8
		Heeg-Woudsend	Gymzaal Oan it Far	3,9
		Heeg-Woudsend	Gymzaal It Joo	5,0
	Klaver Trije	Heeg-Woudsend	Gymzaal It Joo	0,6
		Rond Bolsward	Gymzaal Sint Gregorius	4,5
		Heeg-Woudsend	Gymzaal It Heechhûs	5,6
	Meester van der Brugschool	Heeg-Woudsend	Sportzaal De Driewpôle	0,6
		Heeg-Woudsend	Gymzaal Oan it Far	6,5
		Heeg-Woudsend	Gymzaal It Heechhûs	9,9
	St. Bonifatius	Heeg-Woudsend	Sportzaal De Driewpôle	0,6
		Heeg-Woudsend	Gymzaal Oan it Far	6,5
		Heeg-Woudsend	Gymzaal It Heechhûs	9,8
	St. Jozef	Heeg-Woudsend	Gymzaal It Heechhûs	0,6
		Heeg-Woudsend	Gymzaal Oan it Far	4,1
		Heeg-Woudsend	Gymzaal It Joo	4,8
Van Haersma Bumaschool	Heeg-Woudsend	Gymzaal Oan it Far	0,6	
	Heeg-Woudsend	Gymzaal It Heechhûs	4,1	
	Sneek	Duinterpén	4,7	
Koudum-Stavoren	De Barte	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Treffe	3,4
		Koudum-Stavoren	De Sandobbe	5,7
		Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	5,7
	De Meiboom	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Treffe	0,0
		Koudum-Stavoren	Gymzaal De Kaap	4,5
		Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	7,6
	De Skutslús	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Kaap	0,4
		Koudum-Stavoren	Gymzaal De Treffe	4,5
		Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	8,7
	De Welle	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	0,5
		Koudum-Stavoren	De Sandobbe	0,6
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal It Swaeigat	5,6
	It Grovestinshôf	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	0,5
		Koudum-Stavoren	De Sandobbe	0,6
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal It Swaeigat	5,6
It Swannenêst	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Treffe	3,4	
	Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	4,5	
	Koudum-Stavoren	De Sandobbe	4,6	

Vervolg tabel b4.1

Kern	School	Kern	Binnensportruimte	Afstand
Littenseradiel	CBS De Foareker	Littenseradiel	De Greidhoeke	0,6
		Littenseradiel	Gymzaal Wommels	2,9
		Littenseradiel	Gymzaal Reahûs	3,0
	CBS It Fûnemint	Littenseradiel	Gymzaal Wommels	0,0
		Littenseradiel	Gymzaal It Trochpaad	0,6
		Littenseradiel	De Greidhoeke	2,9
	OBS De Fôlefinne	Scharnegoutum	Gymzaal Raerd	2,8
		Scharnegoutum	Sportzaal It Mingeltsje	7,5
		Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	7,8
	OBS De Opslach	Littenseradiel	Gymzaal Wommels	0,0
		Littenseradiel	Gymzaal It Trochpaad	0,6
		Littenseradiel	De Greidhoeke	2,9
	OBS De Pikeloer	Littenseradiel	De Greidhoeke	6,2
		Scharnegoutum	Gymzaal Raerd	6,8
		Scharnegoutum	Sportzaal It Mingeltsje	7,5
	OBS De Romte	Littenseradiel	De Greidhoeke	2,6
		Littenseradiel	Gymzaal Reahûs	3,8
		Littenseradiel	Gymzaal Wommels	5,0
	OBS Dûbelspan	Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	4,5
		Littenseradiel	Gymzaal Reahûs	5,4
		Scharnegoutum	Gymzaal Raerd	5,9
RKBS Sint Bonifaciuschool	Littenseradiel	Gymzaal Reahûs	0,0	
	Littenseradiel	De Greidhoeke	3,5	
	Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	4,5	
Makkum	De Ark	Makkum	Maggenheim	0,3
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	7,0
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Pingjum	8,5
	De Oerdracht	Makkum	Maggenheim	4,5
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	4,7
		Bolsward	Sportzaal Marne	4,8
	Populier	Makkum	Maggenheim	0,1
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	7,1
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Pingjum	8,7
	St. Martinus	Makkum	Maggenheim	0,2
Witmarsum-Arum		Gymzaal Witmarsum	7,3	
Witmarsum-Arum		Gymzaal Pingjum	8,8	
Scharnegoutum	De Lege Geäen	Scharnegoutum	Sportzaal It Mingeltsje	0,7
		Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	4,3
		Scharnegoutum	Gymzaal Raerd	4,8
	De Twatine	Scharnegoutum	Sportzaal It Mingeltsje	0,6
		Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	4,0
		Sneek	Gymzaal Simon Havinga school	5,3
	K.N.S. De Reinbôge	Scharnegoutum	Sportzaal It Mingeltsje	2,1
		Scharnegoutum	Gymzaal Raerd	3,5
		Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	5,7
	Op 'e Hichte	Scharnegoutum	Gymzaal War-Dy	0,4
		Sneek	Gymzaal Simon Havinga school	2,3
		Sneek	Gymzaal Burgemeester de Hooppark	3,3
	t Raerderhiem	Scharnegoutum	Gymzaal Raerd	0,3
Scharnegoutum		Sportzaal It Mingeltsje	5,0	
Scharnegoutum		Gymzaal War-Dy	8,7	

Vervolg tabel 4.1

Kern	School	Kern	Binnensportruimte	Afstand
Rond Sneek	De Gearrin	Rond Sneek	Gymzaal It Himsterhûs	3,1
		Rond Bolsward	Gymzaal Yn'e Mande	3,2
		Sneek	Gymzaal ROC	3,5
	De Kogge	Rond Sneek	Sportzaal De Utherne	0,2
		Rond Sneek	Gymzaal De Utherne	0,2
		Rond Sneek	Gymzaal It Himsterhûs	2,4
	De Twine	Rond Sneek	Sportzaal De Utherne	0,9
		Rond Sneek	Gymzaal De Utherne	0,9
		Rond Sneek	Gymzaal It Himsterhûs	1,9
	Epemaskoalle	Sneek	Gymzaal ROC	1,0
		Sneek	Gymzaal AOC	1,0
		Sneek	Gymzaal Sinne	1,4
	It Harspit	Rond Sneek	Gymzaal It Harspit	0,0
		Sneek	Gymzaal BOS-Lokaal	3,3
		Sneek	Gymzaal Thomas van Aquinoschool	3,7
	De Oudvaart	Sneek	Gymzaal Simon Havinga school	0,5
		Sneek	Gymzaal Burgemeester de Hooppark	0,9
		Sneek	Gymzaal Julianaschool	1,8
	De Vuurvlinder	Sneek	Duinterpen	0,0
		Sneek	Gymzaal De Spil	1,1
		Sneek	Gymzaal Súdwester	1,4
De Wyken	Sneek	Duinterpen	0,0	
	Sneek	Gymzaal De Spil	1,1	
	Sneek	Gymzaal Súdwester	1,4	
Johannes Postschool	Sneek	Schuttersveld	0,6	
	Sneek	Gymzaal Schuttersveld	0,6	
	Sneek	Gymzaal Conventschool	1,0	
Julianaschool	Sneek	Gymzaal Julianaschool	0,0	
	Sneek	Gymzaal BOS-Lokaal	0,9	
	Sneek	Gymzaal Conventschool	0,9	
Koningin Wilhelminaschool	Sneek	Gymzaal BOS-Lokaal	0,3	
	Sneek	Gymzaal Thomas van Aquinoschool	0,7	
	Sneek	Gymzaal Julianaschool	1,1	
Master Sperkhem	Sneek	Gymzaal BOS-Lokaal	0,2	
	Sneek	Gymzaal Thomas van Aquinoschool	0,7	
	Sneek	Gymzaal Julianaschool	1,0	
Master Steve Jobsschool	Sneek	Schuttersveld	0,6	
	Sneek	Gymzaal Schuttersveld	0,6	
	Sneek	Gymzaal Conventschool	0,9	
Simon Havingaschool	Sneek	Gymzaal Simon Havinga school	0,0	
	Sneek	Gymzaal Burgemeester de Hooppark	1,2	
	Sneek	Gymzaal Julianaschool	2,0	
St. Bonifatiuschool	Sneek	Gymzaal Burgemeester de Hooppark	0,5	
	Sneek	Gymzaal Julianaschool	0,7	
	Sneek	Gymzaal BOS-Lokaal	0,8	
Thomas van Aquinoschool	Sneek	Gymzaal Thomas van Aquinoschool	0,0	
	Sneek	Gymzaal BOS-Lokaal	0,6	
	Sneek	Gymzaal Súdwester	0,7	
Zwetteschool	Sneek	Gymzaal Julianaschool	0,9	
	Sneek	Gymzaal Burgemeester de Hooppark	1,1	
	Sneek	Gymzaal Conventschool	1,3	
Master Amiko	Sneek	Schuttersveld	0,7	
	Sneek	Gymzaal Schuttersveld	0,7	
	Sneek	Gymzaal Conventschool	0,9	

Vervolg tabel 4.1

Kern	School	Kern	Binnensportruimte	Afstand
Witmarsum-Arum	De Bonkelder	Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	0,5
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Pingjum	3,1
		Witmarsum-Arum	Gymzaal De Bining	4,5
	De Oanrin	Witmarsum-Arum	Gymzaal De Bining	0,2
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Pier's Stee	3,6
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	4,3
	De Opslach	Witmarsum-Arum	Gymzaal De Bining	0,4
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Pier's Stee	3,7
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	4,3
	De Reinbôge	Rond Bolsward	Gymzaal Sint Gregorius	3,3
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Gearhing	3,8
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	3,8
	De Trijetine	Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	3,2
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	4,2
		Bolsward	Sportzaal Marne	4,2
	De Utskoat	Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	0,5
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Pingjum	3,1
		Witmarsum-Arum	Gymzaal De Bining	4,6
	It Leech	Witmarsum-Arum	Gymzaal Pingjum	0,0
		Witmarsum-Arum	Gymzaal Witmarsum	2,9
Witmarsum-Arum		Gymzaal De Bining	4,4	
Workum-Hindeloopen	De Paadwizer	Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Gearhing	0,2
		Rond Bolsward	Gymzaal Sint Gregorius	4,6
		Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	6,7
	De Pipegaal	Workum-Hindeloopen	De Rolpeal	0,4
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal It Swaeigat	5,9
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Gearhing	6,6
	De Skulpe	Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Skulpe	0,0
		Workum-Hindeloopen	De Rolpeal	7,2
		Koudum-Stavoren	Gymzaal De Klink	7,7
	It Finster	Workum-Hindeloopen	De Rolpeal	0,6
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal It Swaeigat	6,1
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Skulpe	6,6
	St. Ludgerus	Workum-Hindeloopen	De Rolpeal	0,0
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal It Swaeigat	5,8
		Workum-Hindeloopen	Gymzaal De Gearhing	6,6

Tabel b4.2 Drie dichtstbijzijnde binnensportruimtes vanaf onderwijslocaties voor het speciaal onderwijs, Súdwest-Fryslân, afstand in kilometers

Kern	School	Kern	Binnensportruimte	Afstand
Sneek	De Skelp	Sneek	Gymzaal Súdwester	0,0
		Sneek	Gymzaal Thomas van Aquinoschool	0,7
		Sneek	Gymzaal De Spil	0,9
	De Súdwester (CSBO)	Sneek	Gymzaal Súdwester	0,0
		Sneek	Gymzaal Thomas van Aquinoschool	0,7
		Sneek	Gymzaal De Spil	0,9
	Piet Bakkerschool ZMLK (+dislocatie Renn4)	Sneek	Gymzaal Piet Bakkerschool	0,0
		Sneek	Gymzaal De Diken	0,2
		Sneek	Gymzaal Bogerman	0,3
	Sinne (V)SO/ZML/MG	Sneek	Gymzaal Sinne	0,2
		Sneek	Gymzaal De Diken	0,2
		Sneek	Gymzaal Bogerman	0,3
	Wetterwille (Odyssee)	Sneek	Gymzaal De Diken	0,1
		Sneek	Gymzaal Bogerman	0,1
		Sneek	Gymzaal Sinne	0,1

Tabel b4.3 Drie dichtstbijzijnde binnensportruimtes vanaf onderwijslocaties voor het voortgezet onderwijs, Súdwest-Fryslân, afstand in kilometers

Kern	School	Kern	Binnensportruimte	Afstand
Bolsward	Marne College	Bolsward	Gymzaal Sint Maarten	0,5
		Bolsward	Sportzaal Marne	0,6
		Bolsward	Gymzaal Marne	0,6
Sneek	CSG Bogerman	Sneek	Gymzaal Fultura	0,1
		Sneek	Gymzaal Bogerman	0,2
		Sneek	Gymzaal De Diken	0,3
	Internationale schakelklas	Sneek	Gymzaal Julianaschool	0,5
		Sneek	Gymzaal Conventschool	0,6
		Sneek	Gymzaal ROC	1,1
	Nordwin College	Sneek	Gymzaal AOC	0,0
		Sneek	Gymzaal ROC	0,2
		Sneek	Gymzaal Conventschool	0,8
	Praktijkschool Odyssee (De Diken) (+dislocatie Renn4)	Sneek	Gymzaal De Diken	0,0
		Sneek	Gymzaal Bogerman	0,1
		Sneek	Gymzaal Fultura	0,2
	Praktijkschool Zuiderpoort (De Diken) (+dislocatie Renn4)	Sneek	Gymzaal De Diken	0,0
		Sneek	Gymzaal Bogerman	0,1
		Sneek	Gymzaal Fultura	0,2
ROC Friese Poort	Sneek	Gymzaal ROC	0,0	
	Sneek	Gymzaal AOC	0,2	
	Sneek	Gymzaal Conventschool	0,6	
RSG Magister Alvinus	Sneek	Gymzaal RSG	0,0	
	Sneek	Sneker sporthal	0,1	
	Sneek	Gymzaal Het Kompas	0,4	

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl